

TÖPRENGÉSEK A SZEGEDI JÓZSEF ATTILA TUDOMÁNYEGYETEM MARXIZMUS-LENINIZMUS TANSZÉKCSOPORTJÁNAK TÖRTÉNETÉRŐL

RÁCZ MÁRK

„A tanítvány nem edény, amit meg kell tölteni,
hanem fáklya, amit fel kell lobbantani”¹

ABSTRACT

In my essay I will show how the Institute of Marxism-Leninism of the former Attila Jozsef University of Szeged was built up. It may be worthwhile to review who and what was taught in this educational unit to the students of the time. It is well known that the one-party communist dictatorship that gradually developed after 1945 permeated all aspects of life. Accordingly, culture, science and education could not escape its fate. Between 1950 and 1989, at Hungarian colleges and universities, as a general rule, philosophy was a compulsory subject in the first year, political economy in the second, and scientific socialism in the third. Students were required to take a colloquium in these subjects and to pass an examination. My thesis is that ideological education has not lived up to expectations, as it has not been possible to fully instil a sense of belonging to this group of subjects. They were seen as a compulsory subject. In many young people of the rebellious era, moreover, they aroused a certain resentment because they evoked a mere, stripped-down image of power. My research question is: what were the means by which the professors tried to make themselves popular (or just accepted)? Was there a certain „Szeged specificity” in ideological education? To sum up, it can be said that the people of the time witnessed a long-lasting pedagogical reform that ended up in a dead end.

BEVEZETŐ GONDOLATOK, KUTATÁSI KÉRDÉSEK ÉS HIPOTÉZIS

Dolgozatomban bemutatom, hogy Szegeden hogyan alakultak az ideológiai oktatás eseményei 1950 és 1989 között. Az egykori József Attila Tudományegyetemen (JATE) is kötelező volt hallgatni a marxizmus-leninizmus ideológiájáról szóló tananyagokat. Az akkori hallgatóknak vizsgáznuk is kellett belőlük, ami nem minden esetben bizonyult könnyű feladatnak. Írásomban elsősorban szervezet-történet és oktatói életút-bemutató várható, továbbá dolgozatomról azt érdemes még tudni, hogy elsősorban leíró, nem pedig elemző jelleget ölt.

Kutatásom során azt észleltem, hogy a jelenlegi szegedi felsőoktatási intézmények egykori ideológiai oktatóiról szép számmal láttak napvilágot visszaemlékezések és nekrológok 1990 után is. A rendszerváltozást követő 30 éven túl is jelennek meg az SZTE BTK honlapján olyan egykori oktatókról születésnapi köszöntők vagy nekrológok, akik a szocializmus időszakában az ideológiai oktatásáért voltak felelősek. Felmerült bennem a kérdés, hogy miért lehetséges ez?

Hipotézisem szerint egy olyan oktatási egység jött létre 1950 után a hazai felsőoktatás berkein belül, amelynek kiemelt szerepet szánt az akkori hatalom. A cél az volt, hogy kineveljék a szocialista embertípust, ennek eszköze részben az lehetett, hogy a főiskolai és egyetemi hallgatóknak a marxizmus-leninizmus ideológiáját kellett tanulniuk, majd vizsgáznuk belőle. Ahogy a mellékletben szereplő nagyszámú oktatói gárda is bizonyítja, óriási anyagi forrást rendeltek ehhez a területhez.

Kutatási kérdésem pedig nem más, mint az, hogy kik oktatták a marxizmus-leninizmus tárgyait? Milyen szervezeti keretek között tehették ezt meg? Hogyan emlékszik rájuk az utókor?

TÖRTÉNETI ELŐZMÉNYEK

Amikor 1945-ben Magyarország a vesztes oldalon fejezte be a harcokat, elég hamar világossá vált, hogy a szovjet érdekszférába fog kerülni a következő évtizedekre. Ez az alfejezet azok számára lehet segítség, akik nem ismerik részletekbe menően az ideológiai oktatás bevezetésének történeti háttérét. A Szovjetunió vezetői az élet minden területét kontrollálni akarták. A magyar felsőoktatás sem lehetett ez alól kivétel. Romsics Ignác könyvében jól megfogalmazta azt a folyamatot, amelynek során államosították valamennyi iskolát, illetve oktatási intézményt. Ugyanakkor a „vallásos ideológiák ki-, illetve háttérbe szorításával a társadalom kulturális átnevelésének első feltétele teljesült. A következő lépés az államideológia szintjére emelt marxizmus-leninizmus elfogadtatása volt a társadalom lehető legszélesebb köreivel.”² Ezenkívül azt sem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy „a közoktatásban az 1950-ben bevezetett új általános és középiskolai tantervek és tantervi utasítások

*gondoskodtak a vallásos világnézet és a koalíciós időkre jellemző demokratikus-humanista-nemzeti műveltségisményeknek a marxizmus-leninizmussal történő felváltásáról. Az MDP vezetésének ezzel kapcsolatos határozata alapkövetelményként állította minden iskolatípus elé a marxizmus-leninizmus sugárzását.”*³ Ezzel párhuzamosan egyre több munkás és paraszti származású fiatal került be az oktatásba, míg a polgári származásúak kezdtek kiszorulni onnan. Megszüntették az idegen nyelvek szabadon választhatóságát, ehelyett kizárólag az orosz nyelv tanulására nyílt lehetőség. A jól képzett szaktanárok száma ellenben meglehetősen alacsony volt. Emiatt, valamint a kényszerjellege miatt, az orosz nyelv hatékonysága nem érte el a német vagy latin nyelvtanítás korábbi szintjét.

A hazai felsőoktatás berkein belül is hasonló folyamatok játszódtak le ezzel egy időben, azaz 1950-től. Hirtelen kötelezővé tették az előadásokon és a szemináriumokon való megjelenést. A vizsgakövetelményeket minden esetben felülbírálták a pártalapszervezetek, így eseteként átírták vagy kiegészítették azokat. Romsics kutatásai alapján *„1950-1952 között 175 új egyetemi tankönyv jelent meg, amelyek közül 86 szovjet tankönyvek fordítása volt. A megbízhatatlannak minősített polgári professzorok jó részét eltávolították. Ekkor vesztette el katedráját Bibó István, a történész Hajnal István, Domanovszky Sándor és Kosáry Domokos, a közgazdász Navratil Ákos és Heller Farkas, a geográfus Prinz Gyula, valamint a geológus Papp Simon. Helyükbe ambiciózus fiatalok és kommunista értelmiségiek – Molnár Erik, Bognár József, Hanák Péter – léptek.”*⁴ Ugyanakkor meg kell említeni Ormos Máriát, Nemes Dezsőt, Rudas Lászlót, Andics Erzsébetet, Gerőné Fazekas Erzsébetet, Kiss Arthurt, Berei Andort, Mód Aladárt, akik szintén ebben az időszakban kezdték meg tevékenységüket saját szakterületükön. Arra is szeretnék utalni, hogy főleg a bölcsészkarokon, de számos társadalomtudományi szakon is számottevő mértékben esett a szakmai színvonal az 1949 előtti szinthez képest. A gazdaságtörténész Berend T. Iván, az MTA későbbi elnöke a következőre emlékezett vissza saját akkori egyetemi tanulmányaival összefüggésben: *„bölcsészkar tanulóink színvonala szégyenteljesen alacsony volt. A történelmi irodalomból Egyetemes történelmi tankönyveink a Szikra Könyvkiadó által publikált, felületes, hibáktól hemzseggő üresen propagandisztikus világoskék szovjet pártfőiskolai jegyzetek voltak. (...) Nyelvi követelmények nem voltak, egyedül az orosz volt kötelező, de az is alacsony szinten.”*⁵

Hasonló színvonalon mozgó szellemi közegben jelentek meg az ideológiai tanszékek is a hazai felsőoktatás palettáján. Hiszen *„kifejezetten a kommunista ideológia terjesztését szolgálták az 1950 és 1952 között minden egyetemen felállított marxizmus-leninizmus tanszékek, amelynek óráit valamennyi hallgatónak látogatnia kellett. A burzsoá tudománytalanság kategóriájába sorolt szociológiai és pszichológiai tárgyaknak viszont még az oktatása is megszűnt. A pozíciókban meghagyott hagyományos egyetemi vezetők, a rektorok és a dékánok befolyása jelképpé vált.*

Az igazi hatalom az egyetemi pártbizottságok és az újonnan szervezett tanulmányi, azaz káderosztályok vezetőinek a kezébe került.”⁶ Ilyen körülmények között kezdhették meg a tanítást az újonnan kinevezett ideológiai tanárok, akik szintén jelentős befolyással rendelkeztek az egyetemeken belül. Valamennyien megbízható és hűséges párttagok voltak, akik azonban szakmailag keveset tettek le az asztalra. Így elkezdték oktatni a politikai gazdaságtant és a marxista filozófiát, valamint párttörténeti szemináriumot tartottak. Romsics adatai szerint a magyar felsőoktatási intézmények létszáma az 1949–1955 között eltelt időszakban 19-ről 36-ra növekedett. Többek között létrejött a *„Lenin Intézet, ahol orosztanárokat, fordítókat és tolmácsokat képeztek, 1949-ben, az Idegennyelvek Főiskolája pedig 1951-ben alakult.”*⁷ Az egyetemisták és főiskolások létszáma nagy arányban emelkedett, a nappali tagozaton nagyjából megháromszorozódott a létszám az 1945 előtti időszakhoz képest. A hallgatók – a középiskolásokhoz hasonlóan – elsősorban munkás és paraszti származásúak voltak, ennek minden előnyével és hátrányával együtt.

Ugyanakkor *„az állami iskolarendszer minden formáján kívül – és felül – állt a Karolina úti Pártfőiskola, ahol néhány hónapos, esetleg egy-két éves bentlakásos tanfolyamok keretében oktatták az esetenként már egyetemet végzett, máskor viszont csak valamiért kiemelt és vezető beosztásokra kiszemelt kádereket. A legfontosabb tankönyv ebben az iskolában a 300 oldalas A Szovjetunió Kommunista Pártjának története volt, amelyet mondatról mondatra feldolgoztak a hallgatók. Emellett tanultak marxista közgazdaságtant, dialektikus és történelmi materializmust, s persze magyar párttörténetet is. Utóbbit a Moszkvából hazatért Andics Erzsébet oktatta, aki az ugyancsak moszkvai Rudas Lászlóval együtt az egész intézményt is igazgatta.”*⁸

Ezzel párhuzamosan létezett a Maxim Gorkij Magyar-Orosz Iskola is, amely nagyjából a pártfőiskolának felelt meg, csak középfokú oktatási rendszerben. *„Ennek a kádergyermek számára fenntartott intézménynek a struktúrája és szeleme egyaránt a szovjet iskolákhoz igazodott, Nyolc helyett tíz osztályból állt, a magyar irodalmon kívül mindent oroszul tanítottak, a tornatanárt – Kovács István helyett – Sztjepan Sztjepanovicsnak hívták, s az iskola előcsarnokában Sztálin szobra állt.”*⁹ Említés szintjén írom csak, hogy az énekes Zorán, valamint Haraszi Miklós is ennek az oktatási egységnek volt az egykori tanulója.

*„A Makszim Gorkij magyar-orosz iskolát 1946-ban hozták létre, eredetileg szovjet követségi iskola volt a Budapesten szolgáló szovjet katonatisztek és diplomaták gyerekei számára. A Fasorban, egy volt Andrássy-palotában helyezték el. Az oktatás oroszul és magyarul folyt, szovjet tanterv szerint. Az iskola 1956. október 23-án megszűnt.”*¹⁰

Nem szeretnék szó nélkül elmenni az egykori Oleg Kosevoj Szovjetösz-töndíjas Iskola mellett sem. *„1949-ben az épületbe az Oleg Kosevojról elnevezett ösztöndíjas intézmény költözött be. Az akkori képzés célja az volt, hogy az itt tanuló*

diákokat előkészítse a szovjetunióbeli egyetemekre. Heti 12 órában orosz nyelven folyt a tanítás. Speciális osztályokat szerveztek, melyeknek jellegét a továbbtanulási szempontok határozták meg, a mérnöki, közgazdasági, orvosi, és filozófiai irányokat részesítették előnyben. Ez az intézmény 1954-ig működött, megszűnése után felszerelése és könyvtára itt maradt az 1954-ben alakult Arany János Intézet számára.”¹¹ Az 1956-os forradalom és szabadságharc eseményei szintén hatással voltak az ideológiai oktatásra és az ezen tárgyakat gondozó tanszékekre. Az egyetemi és főiskolai ifúság tagjai nem akartak oroszul tanulni, és averziókat tápláltak a marxizmus-leninizmus oktatással kapcsolatosan is. Sok helyen 1956 novemberétől felfüggesztették a tárgyak oktatását, mivel vagy kompromittálódott egy-egy oktató, vagy menekülni kényszerült. Ennek megfelelően hamar szétzilálódott ez a szervezeti struktúra, amelyet helyrehozni hosszú hónapok kitaró és szívós munkája kellett. Ez is azt mutatta, hogy hat év alatt nem sikerült megszilárdítani helyüket az egyetemeken, nem tudtak felzárkózni szakmai értelemben.

A Kádár-rendszerben aztán viszonylag hamar visszatértek a felsőoktatásba ezek a személyek. Természetesen az 1956–1990 közötti iskolarendszer formai és tartalmi szempontból ugyancsak az 1945 és 1950 között megalapozott, majd kötelező jelleggel bevezetett struktúrán alapult. Miközben a felsőoktatási intézmények létszáma 43-ról 92-re növekedett, és igyekeztek pótolni a különféle szakmákban dolgozó embereket, „(...) a politikai elit utánpótlásáról (...) az 1968-ban egyetemi rangra emelt régi Pártfőiskola, az MSZMP Politikai Főiskolája gondoskodott.”¹²

A 60-as évektől a felsőoktatásba kerülni vágyó fiatalokra sok esetben nehezített pálya várt: „a szelekció – az ideológiai szempontok mellett – részben a középiskolai eredményekre, részben a felvételi vizsgán nyújtott teljesítményre alapult. A származás szerinti differenciálást, azaz a munkás- és parasztszármazású fiatalok felvételi előjogait 1962-ben megszüntették. Előnyt a továbbiakban csak az azonos pontszámot elérték kategóriáján belül élveztek. Továbbra is megmaradt azonban a magas állami és pártkitüntetésben részesített (szocialista hazáért, stb.) szülők, tehát lényegében a nomenklatura gyermekeinek privilegizált helyzete. Az ő felvételükhöz a minimálisan megkövetelt pontszám elérésére is elegendő volt.”¹³

Nem hagyhatom ki az egykori Marxizmus-Leninizmus Egyetemeket sem. „A felnőttoktatás sajátos intézményei voltak a megyeszékhelyeken működő marxista-leninista esti egyetemek, közkeletű nevükön a foxi-maxik. Bár az általuk kibocsátott diploma nem számított egyetemi vagy főiskolai rangúnak, a személyzetisek szemében, s így a karrierépítésben egészen az 1980-as évek közepéig előnyt jelentett.”¹⁴

Nem mindenben viselkedett ugyanolyan módon a Rákosi-korszakbeli és a Kádár-korszakbeli társadalomtudós. „A filozófiai gondolkodást jellemző marxista reneszánsz elsősorban a burzsoá áltudományként 1956 előtt betiltott, s most újraéledő szociológiát stimulálta. Az egykori miniszterelnök, Hegedűs András 1967-ben

amellett érvelt, hogy az egypártrendszer körülményei között az ellenzék, a kritika szerepét a társadalomtudományoknak, elsősorban a szociológiának lehetne és kellene átvenni.”¹⁵ Ez a szemlélet kiterjedt végül a leendő politológiára is, de csak az 1980-as évektől kezdve válhatott valóra.

A magyar felsőoktatásban „egy oktatóra az 1960-as és 1970-es években 5-6, 1980-tól 4-5 nappalis diák jutott. A világban szokásos számnak ez alig harmadát-negyedét tette ki. Az oktatói gárda felkészültsége ugyanakkor nem érte el a világ színvonalát, sőt egyes mutatók szerint mélyen alatta maradt annak. Az 1950-es évek kontraszelektív, a politikai megbízhatóságot előtérbe állító szempontjai következtében, amelyek csökkenő súllyal ugyan, de még az 1960-as, sőt az 1970-es években is szerepet játszottak, a tanári kar felhígult. Nagy tudású és iskolateremtő professzorok oktattak együtt politikai érdemek miatt kinevezett tanárokkal. A kontraszelekció elsősorban a társadalomtudományi karokon érvényesült, az orvosok és mérnökök között jóval kevésbé lehetett a rátermettséget és szakmai felkészültséget figyelmen kívül hagyni.”¹⁶ Ez a tendencia nemcsak a szakoktatókra, hanem az ideológiai oktatókra is vonatkozott. Sőt talán még fokozottabban, hiszen ezeknek az oktatási egységeknek nem volt hazai előzményük. Az 1950-es években kizárólag a szovjet tapasztalatokra tudtak támaszkodni, amelyek sok esetben kevésnek bizonyultak. Ennek oka, hogy egy másik társadalmi és kulturális közegben megteremtett iskolai oktatás nem minden esetben bizonyult hatékonynak hazánkban.

A 70-es években azonban már vidéken is léteztek olyan fiatalok által szervezett megmozdulások, amelyek nem feleltek meg a hivatalos pártideológia elvárásainak. 1972-ben Budapesten „ellenzéki” fiatalok egy csoportja saját megemlékezést tartott március 15-én. „Bár az évről évre egyre népesebb megmozdulásoknak a főváros volt a fő színtere, a budapesti ifjúság példáját több vidéki egyetemi város fiatalsága is követte. Az 1972. március 25-i alternatív ünneplésekről szóló hivatalos jelentésekben még csak az szerepelt, hogy néhány vidéki városban – Pécsen, Debrecenben, Veszprémekben – is érzékelhető negatív hangulati elemek jelentkeztek.”¹⁷ Ugyanakkor Szegedet is elérte az „új hullám”, így „az egy évvel későbbi beszámolóknál ennél kicsit bővebben szóltak a szegedi fiatalok különünnepléséről. A Tisza-parti városban a délelőtti hivatalos ünnepség után két-háromszáz fiatal – többségük egyetemista – vonult át a Klauzál téri Kossuth-szobortól a közeli Móra Ferenc Múzeumhoz, ahol elénekelték a Himnusz, a Szózatot, a Kossuth-nótát és elszavalták a Nemzeti dalt. Este a Dóm téren a Petőfi szobornál gyűltek össze újra. A rendőrség nyolc egyetemi, illetve főiskolai hallgatót állított elő, akik közül hárman Budapestről utaztak le az ünnep napján Szegedre. Ennél részletesebb képet sajnos csak későbbi visszaemlékezések alapján alkothattunk a szegedi 1973. március 15-i eseményekből, amely a fővárosban történtek után a legnagyobb szabású alternatív megmozdulás volt. A nap fontos mozzanata volt, hogy

a múzeum előtti különünneplésen D. Erzsébet főiskolai hallgató – a Szegedi Egyetemi Színpad tagja – elszavalta Ady Endre A Tűz márciusa című versét.”¹⁸

Valuch Tibor jól összefoglalta az 1945 után kialakult helyzettel kapcsolatosan azt, hogy „a két világháború, illetve a második világháború után megválasztott, illetve kinevezett akadémikusokat és egyetemi professzorokat az Akadémia és az egyetemek szovjetizálása során fosztották meg pozíciójuktól. A Tudományos Akadémia szovjet típusú átszervezése a negyvenes évek végén és az ötvenes évek elején fokozatosan ment végbe. Az előkészítő lépések közé tartozott többek között a testület kiegészítése marxista tudósokkal (Lukács György, Molnár Erik, Fogarasi Béla), a külkapcsolatok leszűkítése és a szovjet orientáció erősítése. Ebben a korszakban és az 1956-ot követő kivándorlási hullámot követően felbecsülhetetlen szellemipotenciál-vesztéséget szenvedett el az ország.”¹⁹

Azt sem szabad elfelejteni, hogy „a hazai tudományos élet képviselőinek felülvizsgálatára a tudományos minősítés rendszerének szovjet típusú átalakítása teremtett alkalmat. Az átminősítés keretében a korábban tudományos minősítéssel rendelkezőknek csak töredéke kapta meg az új rendszerű fokozatokat, 2447 fő közül 148-an kaptak tudományok doktora és 757-en kandidátusi fokozatot.”²⁰ Alaposan megrostálták tehát a kommunisták azokat az oktatókat, akik nem a szocializmus elveit hirdették óráikon. „Az összes kutató és fejlesztő helyeken dolgozó kutatók közül 1961-ben 2266-an, 1970-ben 4329-en, 1980-ban 7066-an, 1990-ben pedig 9885-en rendelkeztek tudományos fokozattal. Közülük átlagosan 10-15 % volt a tudományok doktorainak aránya. 1961-ben 303 fő, 1970-ben 523 fő, 1990-ben már 1779 fő birtokolta ezt a címet. (...) Az aktív keresőnek minősülő egyetemi és főiskolai tanárok száma az 1980-as népszámlálás adatai szerint 1242 fő volt. Ugyanekkor a felsőoktatásban foglalkoztatott oktatók száma 13.900 főt tett ki.”²¹

Természetesen számos olyan oktató akadt az országban, aki nem nézte túl jó szemmel a változásokat. „Aki ezeknek a kritériumoknak nem tudott / akart – legalább formálisan – megfelelni, arra számíthatott, hogy átmenetileg vagy tartósan marginális helyzetbe kerül.”²²

Végül meg kell jegyezni, hogy „politikailag elkötelezett tudósok kerültek a meghatározó pozíciókba – az Akadémia elnökségébe, az egyetemek rektori székeibe, kutatóintézetek vezetőivé – még akkor is, ha tudományos teljesítményük erre nem jogosította fel őket. Mindez igen jelentős szellemi potenciálvesztéssel járt együtt. A kiválasztás során érvényesített politikai alapú kontraszelekció a hatvanas-hetvenes évek fordulójától fokozatosan háttérbe szorult, a valós szellemi teljesítmény értékelésének a jelentősége, ha lassan is, de folyamatosan növekedett.”²³

Az akkori hatalom nem éppen a legjobb módon viszonyult az értelmiséghez, mint társadalmi réteghez, hiszen „a régi értelmiséget az ötvenes években megalázták, önmagukkal való megalkuvásra kényszerítették. Társadalmi megbecsültségük hiánya,

a drasztikusan lecsökkentett jövedelem aláásta az értelmiségi munka presztízsét. (...) A pedagógusok helyzete volt talán a legnehezebb. Azt kellett oktatni, amivel többnyire nem értettek egyet, agyon voltak terhelve, állandóan ellenőrizték, rendszabályozták őket. (...) A jogászok végrehajtott bürokratákká váltak, a tudósok el voltak zárva a Nyugattól, munkájukat szovjet tudományos felfedezésekhez (pl. Liszenko elmélete) kellett igazítaniuk.”²⁴ Azaz nem voltak könnyű helyzetben az értelmiségiek ebben az időszakban, és hiába lazultak a keretek a 80-as évekre (legalábbis az 50-es évekhez képest), a régi beidegződéseket csak nehezen lehetett levetkőzni. Ezen a területen is sokszor ugyanazok diktáltak az 50-es és a 80-as években is. Akik 1956 után ide ejtőernyőztek egy másik „szakterületről”, itt is ragadtak egészen nyugdíjba vonulásukig.

Gyarmati György is jól mutatja be a korszakban lezajló folyamatokat. A minident elborító sztálinizmusnak is köszönhetően „az iskolák kapuinak kinyitásához minden szinten a rendszer bélyegeként társult az orosz nyelv oktatásának kötelezővé tétele, és az ideológiai tárgyak – a különböző bontásban tantárgyasított marxizmus, valamint a szovjet és magyar (kommunista) párttörténet – olyan részaránya a tanrendben, amely a funkcionális, a szakirányú képzés rovására ment. Arról nem is szólva, hogy mivel Magyarországon az említett tárgyaknak korábban szocio-kulturális okokból jóformán nem volt előzménye, ezek oktatói gyakran két-három leckével jártak csak előbbre a tananyagban, mint az oktatandók serege.”²⁵

A Szabad Nép nevű kommunista napilap (pártlap) 1951. január 10-én a következő címmel jelentetett meg egy cikket: „Megnyílt az Eötvös Loránd Tudományegyetem marxizmus-leninizmus tanszaka”. Ebben a következőket írta meg a cikk szerzője: „a szakról négy év múlva kikerülnek az első olyan egyetemi pedagógusok, akik majd az egyetemi ifjúságot oktatják a marxizmus-leninizmus tudományára. A szak ünnepélyes megnyitásán megjelent a párt képviselőjében Mód Aladár elvtárs, a közoktatási minisztérium részéről Kovács József elvtárs, miniszterhelyettes. Ünnepi beszédet mondott Kassai Géza elvtárs, a marxizmus-leninizmus tanszék vezetője.”²⁶

Zsebők Csaba hosszú tanulmánya jelent meg 2017-ben egy szerkesztett kötetben, amely szinte egyedülként foglalkozik ilyen terjedelemben a magyarországi ideológiai oktatással, legalábbis a rendszerváltozást követően mindenképpen. Ő maga is arról írt, hogy „hogyan a kommunista hatalom az 1940-es évek végén, az 1950-es évek elején végrehajtott felsőoktatási reform egyik legfontosabb elemeként diktatórikus eszközökkel kényszerítette rá szinte valamennyi tudományágra és szakra a marxista-leninista ideológiát. A direkt ideológiai oktatás szervezeti kereteit az 1949/50-es tanévre teremtették meg.”²⁷

Ami a marxizmus-leninizmus oktatók országos szintű káderhelyzetét illeti, 1976-ban a következő volt a helyzet: „jelenleg 94 marxizmus-leninizmus tanszék (intézet, osztály, stb.) működik. Az 1975. októberi állapot szerint 832 főállású oktató, 172 félállású, 177 óraadó és 39 tudományos munkatárs, illetve segédmunkatárs dolgozott

a tanszéken. Az oktatók 90 százaléka rendelkezik az oktatott szaknak megfelelő felsőfokú végzettséggel, a többiek nagy része ezt kiegészítő képzésben pótolja. Akadémiai minősítéssel rendelkezik 166 főállású, és 50 másodállású oktató, egyetemi doktor 275. Jelentősen javult az oktatók nyelvismerete. 1970-ben az oktatóknak csak mindegy fele, jelenleg több mint négyötöde rendelkezik nyelvvizsgával, vagy azt megközelítő idegennyelv-ismerettel. A tanszékvezetők közül 54-nek van akadémiai minősítése. Az oktatói utánpótlás egyre nehezebben biztosítható. (...) Az oktatói utánpótlás legnagyobb problémája, hogy a társadalmi, politikai gyakorlatból kevesen és nem mindig a megfelelőek kerülnek a tanszékre. Nem kielégítő a legmagasabb szintű pártoktatás lehetőségeinek kihasználása. A Politikai Főiskoláról, az SZKP Társadalomtudományi Akadémiájáról ritkán kerülnek ki marxizmus-leninizmus oktatók. A marxizmus-leninizmus tanszékeken felgyorsul a nemzedékváltás folyamata, Az elkövetkező években, de különösen 1980 után ugrásszerűen megnő azoknak a száma, akik elérik a nyugdíjkorhatárt.”²⁸ Vagyis az látható, hogy akik az 1950-es évek elejétől folyamatosan benne vannak ebben a munkakörben, az idő természeténél fogva öregszenek. Utánpótlásuk azonban nem bizonyult megoldottnak, mivel nem sokan tekintettek pozitívan erre a pályára. Nem sokan láttak ebben valódi perspektívát, inkább a szerényebb képességű személyek kerülhettek marxizmus-leninizmus tanszékekre. Azok a frissen végzett hallgatók, akik valóban értettek leendő szakmájukhoz (pl. közgazdaság-tudomány, történelem vagy filozófia), vagy közgazdászok lettek egy vállalatnál, vagy történészek egy egyetemen, esetleg az MTA Filozófiai Intézetében helyezkedtek el.

1982-ben újabb olyan MSZMP KB állásfoglalás látott napvilágot, amely a marxizmus-leninizmus oktatás helyzetével foglalkozott. Ebben leírták, hogy „a marxizmus-leninizmus oktatók nagyobb része maga is kritikusan ítéli meg tevékenységét. Ugyanakkor vannak, akik ingerülten visszautasítják a kritikát, mindenféle bírálatban a marxizmus-leninizmus, sőt a politikai rendszer elleni támadást látnak. Ez a magatartás nemegyszer nagyfokú önelégültséggel és a változásokkal szembeni ellenállással párosul.”²⁹ Nem meglepő módon védték a mündér becsületét, azonban ők alkották azt a hangos, ámde törpe kisebbséget, akiken keresztül a társadalom még jobban eltávolodott ezektől az oktatóktól. Megállapítást nyert, hogy „a marxizmus-leninizmus tantárgyak óraszám 1969-ben lényegesen csökkent (általában 60-90 órával), a magyar munkásmozgalom történetének bevezetésével viszont egyes intézményekben 30 órával emelkedett. A marxizmus-leninizmus oktatására fordítható jelenlegi óraszám a hallgatók összes kötelező órászámának a középfokú politikai képzettséget nyújtó intézményekben általában 5-7 százalékát, a felsőfokú politikai képzettséget adó intézményekben pedig mintegy 6-9 százalékát teszi ki (az európai szocialista országokban ez az arány általában 7-8, illetve 10 százalék körül van).”³⁰ A tanulmány írójának nincs információja arról, hogy az Európán kívüli szocialista államokban

(pl. Kína, Vietnám, Kuba, Észak-Korea) mekkora lehet ez az arány. Ami a káderhelyzetet illeti, a következőket lehet tudni: „felsőoktatási intézményeinkben 1062 főállású oktató, 60 tudományos munkatárs, illetve segédmunkatárs és 26 tudományos továbbképzési ösztöndíjas dolgozik. Munkájukat 160 mellékfoglalkozású oktató segíti. Ez a létszám – nem sorolva ide a mellékfoglalkozású oktatókat – az egyetemi-főiskolai oktatók teljes létszámának 8 százalékát teszi ki. Az elmúlt évtizedben az oktatói létszám emelkedése nagyjából arányosan követte a hallgatók létszámának növekedését. Az oktatói létszám azonban egyenetlen, az átcsoportosítás pedig gyakorlatilag megoldhatatlan. Így nehézséget jelent az újonnan jelentkező feladatok (például szociológia oktatás) ellátása, mivel az elmúlt két évben a terület nem kapott új álláshelyeket. Az oktatógárdán belül évről évre nő az 50 éven felüliek aránya. 1985-re 139 oktatónk lesz idősebb 55, illetve 60 évesnél (a mostani létszám 13 százaléka). Igen magas az idősebb oktatók aránya a közgazdasági és a mezőgazdasági intézményekben, s általában a budapesti egyetemeken. (...) Főállású oktatóink többsége párttag (89 százalék), a párttonkívüliek túlnyomó része fiatal oktató. (A tanársegédek között 95 a párttonkívüli, a magasabb beosztású oktatók között pedig 23). Ennek részben az a magyarázata, hogy az egyetemi évek alatt viszonylag kevesen lesznek párttagok, így munkába állásuk után újabb időnek kell eltelti ahhoz, hogy pártszervezetünk megismerje őket. Másrészt nem megfelelő a fiatal marxizmus oktatók körében a pártépítő munka, néhol a tanszékvezetés sem figyel, illetve segíti eléggé a fiatal oktatók politikai fejlődését.”³¹ Összehasonlítva a két adatsort, megállapítható, hogy országosan növekedett ugyan az ideológiai oktatók létszáma, azonban a korfájuk egyre rosszabb mutatókat láttat. Az előregedés folyamatát nem tudták megállítani. Az utolsó kötetben már csak annyi olvasható, hogy „a hallgatók világnézeti nevelésének eredményesebbé tétele érdekében korszerűbbé kell tenni a marxizmus-leninizmus oktatás tartamát, növelni kell a marxista gondolkodás vonzerejét, csökkenteni célszerű a kötelező tárgyak és órák számát, ugyanakkor bővíteni indokolt a választható tantárgyak körét. A világnézeti nevelés épüljön jobban a szakmai képzésre.”³² Meglehetősen szűkszavúan és általánosan adnak iránymutatást a döntéshozók, így nehéz felkutatni a pontos irányvonalat.

FILOZÓFIA TANSZÉK

Az általános történeti bevezető után immár a helyi eseményekre szeretnék koncentrálni. Elsőként a helyi tudományegyetemen tanító filozófusok oktatási egységét mutatom be. 1948 után megváltozott az intézmény élete. Régi, nagyformátumú professzorok kerültek háttérbe, vagy hallgattak el. Halasy-Nagy Józsefet kényszernyugdíjazták. A legmélyrehatóbb változások a marxista-leninista ideológia által közvetlenül befolyásolt karokon és tanszékeken következtek be. A szervezeti

átalakítások a Filozófiai Intézetet is érintették: „(...) az 1948 és 1951 között még formálisan önálló Filozófiai Intézet 1952 és 1959 között a Marxizmus-Leninizmus Tanszék Filozófiai Szakcsoportjaként működött tovább, majd 1959-től 1990-ig a Marxizmus-Leninizmus Tanszékcsoport Filozófia Tanszékeként. Ezekben az évtizedekben Kalocsai Dezső és Horuczi László professzorok irányították a tanszék munkáját.”³³

Érdekes volt megtapasztalni kutatásom során, hogy a szegediek oly módon néztek szembe múltjukkal, hogy részletesen feldolgozták azt. Ma Magyarországon több olyan felsőoktatási intézményről is tudok, ahol ez nem történt meg maradéktalanul, azaz a marxizmus-leninizmus tanszékek több helyen is feledésbe merültek.

A FILOZÓFIA TANSZÉK A PÁRTÁLLAMI ÉVTIZEDEKBEN (1948–1951, 1951–1959, 1959–1990)

Az egyetem honlapján is olvasható, hogy a második világháború után lassanként megváltozott a filozófia egyetemi oktatáson belüli megítélése, valamint a filozófia-oktatás szerepe. A kommunista hatalomátvétel utáni társadalmi és politikai változások az egyetemi oktatásra és a filozófia státuszára egyaránt hatást gyakoroltak. A filozófia a marxista világnézetet és ideológiát megalapozó tantárggyá vált. Megváltozott a filozófia egyetemi oktatásának tartalma, irányultsága és szerkezete, valamint az intézményi háttér is átalakult.

1948 után a politikai változások szervezeti és személyi vonatkozásban is rendkívüli hatást gyakoroltak az egyetem és a tanszék életére, gyökeresen megváltoztatva azt. Az 1948 és 1951 között formálisan még önállóan létező Filozófiai Intézet 1952 és 1959 között Marxizmus-Leninizmus Tanszék Filozófiai Szakcsoportjaként, majd 1959-től 1990-ig a Marxizmus-Leninizmus Tanszékcsoport Filozófiai Tanszékeként élt tovább. A korban uralkodó felfogás szerint a marxizmus tanításait egységként lehet sikeresen és eredményesen átadni. A Filozófia Tanszék mellett e célból létrejött a Politikai Gazdaságtan Tanszék, majd a Párttörténeti, ezen belül pedig az SZKP történetét oktató (később: Tudományos Szocializmus) Tanszék. A három marxista tanszék között szoros szervezeti kapcsolat állt fenn. Ezekben az években a kor vulgármarxista szellemében szelektálták, illetve írták elő az oktatható tananyagot, valamint keresték meg hozzá az ideológiailag megbízható oktatói gárdát. A politikai lojalitás és a párt iránti elkötelezettség e felfogás szerint sokkal fontosabb volt, mint a tudományos kvalitás és a széles körű műveltség.

A vidéki egyetemek főként oktatási feladatokat láttak el. Ezt támasztja alá az a számadat is, amely szerint 1958-ig a filozófia tanszék oktatói mindösszesen 3 publikációval rendelkeztek. Ez a szerény szám feltehetően nemcsak a tanszék tudományos potenciáljával, hanem az ideológiai előírásokkal is indokolható. Ez a helyzet idővel lassan javuló tendenciát vett fel. Az egyetem és a tudományos közélet

hivatalos vezetése egyaránt felkarolta azokat a törekvéseket, amelyek arra irányultak, hogy a tanszékre került elsőgenerációs értelmiségiek minél hamarabb szerezék meg azokat a tudományos fokozatokat, amelyek formailag egyenrangúvá teszik őket más tanszékek oktatóival. 1957–1958 után egyre több fiatal oktató került a filozófiai tanszékre. Ezeket a fiatalokat tudásuk alkalmassá és képessé tette az oktatói és kutatói munkára. Az 1960-as években, Kalocsai Dezső tanszékvezetése alatt már megmutatkoztak ennek a tanszéképítésnek az első eredményei. 1960 és 1967 között 51 tanulmány, 4 egyetemi jegyzet és 30 recenzió látott napvilágot a tanszéki oktatók tollából. 1959-től újra indult az *Acta Philosophica*, amely megnövelte a publikációs lehetőségeket. A fenti írások nagy része azonban országos és helyi folyóiratokban jelent meg.

A tanszék legfontosabb feladata továbbra is az oktatás maradt, mivel kiemelt jelentőséggel bírt az ideológiai tárgyak oktatása. Ezekben az évtizedekben az egyetemi hallgatónak el kellett sajátítaniuk a marxista ideológia alapjait, valamint ezen elvárásnak megfelelően kötelező jelleggel órákat is kellett látogatniuk. Az oktatás struktúrája szigorúan kötött, az óraszámok központilag szabályozottak voltak. A kötelező kurzus a Marx előtti filozófiatörténet, illetve a dialektikus és történelmi materializmus volt. Az 1960-as években speciális kollégiumok formájában már oktattak modern polgári filozófiát is.

Az 1970-es években a tanszék létszáma tovább gyarapodott, 1974-ben 13 főre emelkedett. Az oktatás még mindig nagyon szabályozott volt – a Művelődésügyi Minisztériumon belül működött egy Marxizmus-Leninizmus Főosztály, amelynek minden szemeszterben fel kellett küldeni a használt jegyzetek listáját, illetve a kötelező és ajánlott irodalmat –, a kutatás azonban meglehetősen szabadnak volt mondható, mivel az oktatók egyéni érdeklődésüknek, felkészültségüknek és nyelvismeretüknek megfelelően választhatták meg kutatási területüket. Az 1970-es évek közepétől, Horuczi László tanszékvezetése alatt fiatal, színvonalas oktatásra és kutatásra képes kollektíva dolgozott a tanszéken. Horuczi László azt tűzte ki célul, hogy a tanszéket a dél-alföldi régió meghatározó tudományos központjává teszi. A tanszék személyi állománya jó esélyt és lehetőséget teremtett ezen törekvés megvalósítására. Horuczi László meg is tette a szükséges erőfeszítéseket, abban azonban hibázott, hogy túlságosan alábecsülte a tanszék, illetve saját személye országos megjelenítésének fontosságát. A neves tanszékvezető mindenki számára lehetővé tette az egyéni kutatást és a tudományos érvényesülést.

Az 1970-es évek végén a tanszék elérkezettnek látta az időt arra, hogy bekapcsolódjon a filozófia szakos tanárok képzési rendszerébe. 1980-ban elindult az egyetemen a „világnézetünk alapjai” elnevezésű, kiegészítő tanári szakos képzés. A képzés kezdetben esti és levelező tagozaton folyt gyakorló tanárok részére. A szak iránt komoly érdeklődés mutatkozott. Az első 5 esztendőben 75 hallgató szerzett

középiskolai tanári oklevelet ezen a képzésen. A nagy érdeklődésre való tekintettel a tanszék 1983-tól a nappali tagozatos hallgatók számára is meghirdette filozófia tanári „C” szakként a képzés módosított, igényesebb formáját. A nappali képzés – természeténél fogva – elmélyültebb, színvonalasabb oktatásra nyújtott lehetőséget, és egyúttal az oktatókkal szemben is magasabb követelményeket támasztott.

Az ideológiai követelmények lazulásával, az 1980-as években előtérbe kerültek a hagyományos filozófiatörténeti kutatások, illetve a főbb filozófiai diszciplínák – a logika, az ismeretelmélet, az etika és a történetfilozófia – művelése és kutatása. Ezen változások mentén kezdett kialakulni a tanszék új profilja. Egyre kevésbé érvényesült a marxizmus kizárólagossága, és egyre nagyobb teret hódított a tradicionális értelemben vett filozófia művelése. Ezek a folyamatok és változások az 1980-as évek második felében jelentős hatást gyakoroltak a tanszék fejlesztésének irányára.

A tanszék személyi összetétele országos összehasonlításban jónak mondható. 1990-ben a tanszék 13 oktatójából 7 kandidátus. Összesen 9 magyar nyelvű könyvet, monográfiát, releváns filozófiai munkák önálló fordításait, egyetemi jegyzeteket, valamint 172 magyar, illetve 25 külföldi folyóiratban megjelent tanulmányt jegyeztek.³⁴ Összefoglaltam tehát, hogy milyen lehetőségek mentén alakult a filozófiaoktatás Szegeden az államszocializmus időszakában.

MARXISTA IDEOLÓGIA HELYETT FILOZÓFIA – A TANSZÉK ÁTALAKULÁSA 1990 UTÁN – A TANSZÉK JELENE

Nem megyek el szó nélkül a rendszerváltást követő időszak mellett sem. Vagyis „a tanszék irányítását 1989-ben Csejtei Dezső vette át. Vezetésével – melynek kezdete egybeesett a rendszerváltás kezdetével – felerősödött a tanszéken belül már korábban megkezdődött folyamat: a tradicionális értelemben vett filozofálás. Egyre határozottabban kirajzolódott az oktatás igényeit is jól szolgáló kutatási profil. A rendszerváltás az ún. marxizmus tanszékeket érinti legérzékenyebben, s ez némi átmeneti bizonytalanságot követően több fontos változást eredményezett. A tanszék kisebb létszámmal ugyan, de folytatta munkáját. Az oktatásban a leglényegesebb változást az jelentette, hogy a filozófia a nem szakos hallgatók számára ún. szabadon választható általánosan művelő tárgy lett, ezzel egyidejűleg viszont az oktatók szabadsága is megnőtt: bármilyen filozófiai probléma meghirdethető előadásként, ami a szakmai igényességgel és a hallgatók érdeklődésével találkozik. Tovább folytatódott a filozófia szakos képzés, sőt egy rövid átmeneti időszak után, (amikor „B” szakként vált felvehető a filozófia) 1992-től „A” szakként került meghirdetésre. A szak iránt a kilencvenes években nagyon nagy érdeklődés mutatkozik. Évfolyamonként 30 hallgató képzésére nyílt lehetőség. Jelenleg több olyan kolléga dolgozik a tanszéken, aki már itt szerezte diplomáját.”³⁵ Ez egy olyan időszaka volt a tanszéknek, amikor újra lehetőség nyílt

arra, hogy ideológiamentesen oktassanak. Az innovációs törekvéseknek is köszönhetően hamar keresztülment az átalakuláson, és új perspektívák nyíltak meg a tanszék munkatársai előtt, ez azonban már egy másik történet lenne.

POLITIKAI GAZDASÁGTAN TANSZÉK

Másodjára a helyi közgazdászokat mutatom be, akik politikai gazdaságtant oktattak a hallgatóknak. 1945-ben, öt év után újra megindult a jogászképzés Szegeden. Az oktatási és a tanszéki szerkezet nem változott meg jelentős mértékben. A Statisztikai Tanszék, illetve Közgazdaságtani és Pénzügyi Tanszék továbbra is működött. Az 1950-es években végbement felsőoktatási reform egyik legrelevánsabb eleme az volt, hogy a hatalom az egypártrendszer legkeményebb eszközeivel kényszerítette szinte minden szakra és diszciplínára a marxista-leninista ideológiát. A közvetlen ideológiai oktatás szervezett keretei az 1949/50-es tanévben jöttek létre. Ebben az időszakban a budapesti tudományegyetemen működő Marxizmus-Leninizmus Központi Tanszék irányította az ország összes felsőoktatási intézményében folyó marxizmusoktatást. A budapesti Marxizmus-Leninizmus Központi Tanszék alá tartozott a szegedi egyetemen működő Tanszéki Csoport is. A szegedi egyetemen 1952 júliusában alakult meg az önálló Marxizmus-Leninizmus Tanszék, valamint – a Filozófiai mellett – a Politikai Gazdaságtani Szakcsoport. A szakcsoportok közül először a Politikai Gazdaságtani vált ki a keretekből. 1955. márciusban megalakult az önálló Politikai Gazdaságtan Tanszék. A tanszék 1988-ig működött ezen a néven. 1988-ban Közgazdasági Tanszékké alakult, ám szervezeti keretei és személyi állománya változatlan maradt, csupán funkciói változtak meg. A tanszék 1995. novemberben adta át helyét a mai Elméleti Közgazdaságtan Tanszéknek. A Politikai Gazdaságtan Tanszék nem tagozódott be a kari struktúrába – központi intézményként működött az egyetemen belül. 1971-ben létrejött a Marxizmus-Leninizmus Tanszékcsoport, amelynek az oktatás és a tudományos munka tartalmi és igazgatási koordinációja volt a feladata. A tanszékcsoport 1991-ben szűnt meg. A tanszékcsoport keretein belül működő tanszékek az egyes karokra kerültek. A Közgazdasági Tanszék az Állam- és Jogtudományi Karon folytatta működését. A Politikai Gazdaságtan Tanszéket működésének 33 éve alatt Nagy Lajos irányította. Korábban ő vezette a szakcsoportot is, valamint 1992-ig a Közgazdasági Tanszéket. Nagy Lajos professzor rendkívüli munkabírással haladt előre pályáján. A kutatás, a tudomány-szervezés, az utánpótlás-nevelés és az oktatás terén egyaránt maradandót alkotott. Kutatómunkája főként a közgazdaságtan és az agrárgazdaságtan határterületeire irányult. Kandidátusi disszertációjának témája a földjáradék-elmélet volt. Akadémiai doktori értekezése a „Munkatermelékenység és személyi jövedelmek a mezőgazdaságban” címet viselte. A Politikai Gazdaságtan Tanszék 1956 után vett fel saját

arculatot. Az oktatás differenciálódott, a programok pedig az egyes szakok sajátos követelményeihez igazodtak. A Nagy Lajos-féle tananyagújításnak lendületet adott az 1960-as években kibontakozó mechanizmusvita, és ezzel összefüggésben az elméleti közgazdaságtan hazai fejlődése. A tanszék az 1970-es évektől kezdve folyamatosan hirdetett meg speciális kollégiumokat, amelyek a törzsanyaghoz képest több lehetőséget nyújtottak az oktatóknak kutatási eredményeik programba iktatására. Egyre nagyobb teret kaptak a nem-marxista, „polgári” elméletek. Az 1980-as évek végén, a rendszerváltás idején megváltoztak a tanszék működésének feltételei. A közgazdaságtan művelésének szükségessége nem kérdőjeleződött meg az egyetemen. 1992-ben Égető Emese vette át a tanszék vezetését, majd 1995-től Sipos Miklós lett a megbízott tanszékvezető. Szegeden 1963-tól működött a budapesti egyetem kihelyezett levelező tagozata. A JATE önálló közgazdász szakának elindítására tett kezdeményezések nem kapták meg a szükséges támogatást megyei szinten sem. A kihelyezett tagozat 1988-ig működött kis megszakítással. 1990 után felerősödött Szegeden a közgazdász szak alapításának igénye.³⁶

TUDOMÁNYOS SZOCIALIZMUS TANSZÉK

A következő oktatási egység, amely bemutatásra kerül, nem más, mint a „*hírhedt tudszoc.*” tanszék. Főleg történelem szakot végzett egyének összessége volt itt megtalálható, akik nehezen érzékelték a nemzetközi és magyar munkásmozgalom-történet oktatása, valamint a IV. éves történelem szakos hallgatók tananyaga közötti lényegi különbségeket. Ennek oka lehetett, hogy mindkét ismeretanyag erősen át volt itatva ideológiai irányultsággal.

Szegeden „*a marxista tanszék ellen a József Attila Kör részéről megindított támadás már akkor a dogmatizmus fellegvárának nevezte. A marxista-leninista tanszék működésének felfüggesztésére vonatkozó szándékát már november 1.-én délután közölte a rektor a dékánokkal és a Forradalmi Bizottság professzor tagjaival tartott megbeszélés során. Ezt azzal indokolta, hogy az ideológiai tárgyak oktatása terén országos viszonylatban lényeges változtatásokra van kilátás, amelyek során a tanszék szervezésében és személyi összetételében is változásokra, átcsoportosításokra kerülhet sor. Addig is, míg ez az átszervezés országos viszonylatban kialakul, helyesnek tartja a tanszék működésének felfüggesztését, ami nem jelenti a tanszékhez tartozó oktatók személyenkénti felfüggesztését. Ezzel elkerülhető vagy legalábbis csökkenthető annak a veszélye, hogy a tanszék vezetője és egyes oktatói ellen a személyes támadások folytatódjanak. A rektor ezen érvelése logikusnak tűnt és ellene senki részéről nem merült fel ellenvetés. Így a tanszék működését fel is függesztették.*”³⁷ 1956 őszén még nem lehetett tudni, hogy merrefelé alakulnak az események, azonban azt látni lehetett, hogy milyen nagy az ellenállás az ideológiai tanszékekkel szemben.

Tovább folytatva, „Baróti Dezső rektor mint később vallotta: „»Ekkor már tudomásomra jutott, hogy Szegeden az MDP szervezetek beszüntették működésüket. Tudomásom volt arról is, hogy a pártfőiskola is beszüntette működését. A politikai tanszékek az MDP politikai vonalát képviselték, akkor már koalíciós kormány volt, amiből arra lehetett következtetni, hogy a jövőben az egyetemi politikai oktatás helyzete is megváltozhat. Maguk a tanszékek sok helyiséget foglaltak. Ekkor már tudtam arról, hogy különböző polgári pártok, tanszékek sok helyiségeket igényelnek, önkényes lakásfoglalások is voltak. Attól féltem, hogy politikailag exponált tanszékek felé ilyen igények merülnek fel. Féltem attól is, hogy az elsősorban politikai jellegű könyvtárral rendelkező tanszékeket esetleg a vörös csillag eltávolításához hasonlóan feldúlják. Arra is gondoltam, hogy mivel a tanszékek oktatói kettő kivételével mind tanársegédek és adjunktusok, lehet, hogy saját kinevezési hatáskörhöz tartozók elbocsájtásaikat követelhetik, ezt viszont el akartam kerülni. Egészében véve a további radikálisabb követelések felvetését akartam elkerülni, hogy a tanszék munkáját szünetelttettem az ott dolgozók munkaviszonyának érintése nélkül. Egyéb tanszékek nem oktattak, ezen intézkedésnek formális jellege volt és a tanszékek helyzete a többiekétől csak abban különbözött, hogy a helyiségeket az említett okok miatt lezárattam.«”³⁸

1988-ban a JATE Marxizmus-Leninizmus Központi Tanszékcsoporthoz MSZMP alapszervezete állást foglalt arról, hogy véleményét a sajtó útján hozza nyilvánosságra a politikai életben folyó eseményekről. Azt közölték a világgal, hogy „a demokratikus szabályok minden körülmények közötti alkalmazása nem formai, hanem tartalmi kérdés.”³⁹ Bizonyára már ők is érezhették a változás előszelét, hiszen „23 igen szavazattal, 2 tartózkodás mellett az alábbi állásfoglalást alakította ki. Egyben 1 ellenszavazattal és 1 tartózkodás mellett úgy döntött, hogy e véleményét a sajtó útján hozza nyilvánosságra.”⁴⁰

SZOCIOLÓGIA TANSZÉK

Végül, de nem utolsósorban a szociológusok szervezeti kereteit mutatom be. A maroknyi csoport is ezen keretek között jöhetett létre, így nem hagyható ki a felsorolásból. Hat oktató fejtette ki ezen szervezeti egységben tevékenységét. A *Tájékoztató* című kiadványban az 1987. évben megjelent publikációs jegyzék szerint ezen a tanszéken dolgozott tanszékvezetőként Szentpéteri István egyetemi tanár. Meg kell említeni rajta kívül Feleky Gábor egyetemi tanársegédet, Gábor Kálmán egyetemi adjunktust, Józsa Zoltán egyetemi tanársegédet, Ürmös Ferenc tudományos főmunkatársat, az állam- és jogtudományok kandidátusát, valamint Váradi Mónika tudományos segédmunkatársat.⁴¹

A SZEGEDI ORVOSTUDOMÁNYI EGYETEM IDEOLÓGIAI EGYSÉGÉNEK SZEMÉLYI ÁLLOMÁNYA

A Marxizmus-Leninizmus Intézet igazgatója 1987-ben Bárány Ferenc egyetemi tanár volt. Ebben az oktatási egységben dolgozott Balogh Tibor egyetemi adjunktus, a filozófiai tudományok kandidátusa. Ugyancsak itt fejtette ki tevékenységét Besenyei Sándor egyetemi adjunktus is. Meg kell említeni Csanda Erzsébet egyetemi tanársegédet, Csejteiné Juhász Anikó egyetemi tanársegédet, Kapocsi Erzsébet egyetemi tanársegédet, Kukovecz György egyetemi adjunktust, Nagy Miklós egyetemi tanársegédet, Ördöghné Kotogány Ilona egyetemi adjunktust, Pál József egyetemi docenst, kandidátust, Papp János egyetemi adjunktust, Révész Mihály egyetemi adjunktust, Siroki Dénes egyetemi tanársegédet, Szigetiné Benkő Zsuzsanna egyetemi adjunktust, Szilágyi László egyetemi docenst, kandidátust, Tóth László egyetemi docenst, a közgazdaságtudomány kandidátusát, Tóth Péter egyetemi tanársegédet, Tráser László egyetemi adjunktust és Vágvölgyi András egyetemi docenst, kandidátust. Ők valamennyien ennek az ideológiai oktatási egységnek voltak az alkalmazottai.⁴²

SZERVEZETI ELŐZMÉNYEK ÉS KERETEK (ÁJK)

Szegeden 1921–1940 között létezett a Politika Tanszék, amelynek vezetője Szandtner Pál (1921–1928), Polner Ödön mb. (1929–1931) és Csekey István (1931–1940) volt. A Jogfilozófiai Tanszék vezetői Moór Gyula (1921–1928) és Horváth Barna (1928–1940) voltak. 1945 után a Politika Tanszék vezetője ifj. Boér Elek mb.-ként 1945/46-ban, ifj. Bibó István 1946 és 1950 között, de más tudományos megbízatása miatt helyettesítették beosztásában. Így Schneller Károly mb.-ként 1947 és 1949 között látta el feladatait, majd a tanszék megszűnt.⁴³ A Jogfilozófiai Tanszék vezetője Schneller Károly megbízottként 1945 és 1947 között, majd Szabó József megbízottként 1947 és 1949 között. Meg kell jegyezni, hogy Horváth Barnát 1945. dec. 13-án kinevezték ugyan, azonban nem vette át a tanszék vezetését.⁴⁴ A Közgazdaságtani és Pénzügytani Tanszék vezetője az 1921 és 1934 közötti időszakban Kováts Ferenc volt. Közben Laky Dezső megbízottként az 1922/23. tanév 1. félévében látta el feladatait. Kováts Ferenc távozásával megszűnt a tanszék, feladatkörét a Statisztikai és Közgazdaságtani Tanszék átszervezésével létrejött Közgazdaságtani és Pénzügytani Tanszék vette át. 1945 után a vezető ifj. Boér Elek 1945 és 1949 között, majd Horváth Róbert 1949 és 1952 között. Feladatkörét 1952-től a Marxizmus-Leninizmus Tanszék vette át.⁴⁵ 1990 után újra alakult a Közgazdasági Tanszék, ahol a vezető Nagy Lajos 1991/92-ben, Égető Emese 1992 és 1995 között, majd Sipos Miklós 1995 után. Közben megalakult a Politológiai Tanszék is, melynek első vezetője Paczolay

Péter lett.⁴⁶ A Filozófia Tanszék 1921 és 1950 között, majd 1991/92-től működött önállóan az egyetemen. A Philosophiai Intézetben belül az I. sz. Filozófiai Intézet vezetői: Bartók György, Halasy-Nagy József, Bognár Cecil mb., Sőtér István mb.. A II. sz. Filozófiai Intézet vezetője Mester János volt 1930 és 1940 között, majd az intézet megszűnt. A filozófiai oktatás 1952/53-tól a Marxizmus-Leninizmus Tanszék keretében, majd 1959-től a Marxizmus-Leninizmus Tanszékek közé tartozó Filozófiai Tanszéken, az 1991/92. tanévtől pedig ismét a Bölcsészettudományi Karon folyt. A Filozófia Tanszék vezetője Csejtei Dezső lett 1991/92-től.⁴⁷

MARXIZMUS-LENINIZMUS TANSZÉKEK

A budapesti Marxizmus-Leninizmus Központi Tanszék szegedi Tanszéki Csoportja az 1949/50-es tanévtől 1952-ig létezett. A Marxizmus-Leninizmus Tanszék 1952. július 1-től kezdte meg működését. A Marxizmus-Leninizmus Szakcsoport 1990-ben megszűnt, ezt követően a tanszékek közvetlen rektori irányítás alá tartoztak, majd az 1991/92-es tanévtől kezdve a Bölcsészettudományi, illetve az Állam- és Jogtudományi Karra kerültek.

Marxizmus-Leninizmus Tanszék (1952–1959)

Vezetői Kerékgyártó Elemér és Kalocsai Dezső voltak.

Filozófiai Szakcsoport

Vezetője Salánki Ferenc és Kalocsai Dezső lett.

Politikai Gazdaságtani Szakcsoport

A vezetője Nagy Lajos 1952/53 és 1955/56 között.

Tudományos Szocializmus (Párttörténet) Szakcsoport

Vezetője Kalmár György volt 1954/55 és 1956/57 között.

Rácz János az 1957/58-as és 1958/59-es időszakban vezette.

Filozófia Tanszék (1959–1990)

Vezetője Kalocsai Dezső 1959 és 1973 között, majd Horuczi László 1973 és 1989 között. Végül Csejte Dezső 1989 és 1990 között.

Politikai Gazdaságtani Tanszék

Politikai Gazdaságtani Tanszék 1956 és 1988 között létezett Szegeden, majd átnevezték Közgazdasági Tanszékké, és 1988 és 1990 között működött ezen a néven.

Vezetője Nagy Lajos volt 1956 és 1988 között, majd 1988 és 1990 között, azaz 1956. szeptember 1. és 1990 között látta el ezt a funkciót.

Tudományos Szocializmus Tanszék

A Tudományos Szocializmus Tanszék 1959 és 1988 között létezett, majd Politika-elméleti és Jelenkortörténeti Tanszékké nevezték át, s ezen a néven 1988 és 1990 között működött (1991/92-től az Állam- és Jogtudományi Karon kapott helyet).

Vezetője Mérei Gyula megbízott vezetőként 1959/60-ban, majd Korom Mihály 1960. augusztus 16. és 1966. október 15. között, ezt követően Rácz János 1966. október 16. és 1985 között látta el feladatait. Végül J. Nagy László 1985 és 1990 között dolgozott itt vezetőként.

Szociológia Tanszék

1980 és 1990 között működött az oktatási egység, majd az 1991/92-es tanévtől a Bölcsészettudományi Karon kapott helyet. Vezetője Szentpéteri István volt 1980/81 és 1990 között.⁴⁸

Az Orvosi Karon létezett Társadalomtudományi Intézet is, amely Marxizmus-Leninizmus Intézetként volt ismert akkoriban, 1967. január 1. és 1988. június 14. között. Majd átnevezték Társadalomtudományi Intézetté, amely 1988. július 15. és 1994. június 30. között működött.⁴⁹

ÖSSZEGZÉS

Az 1987-es adatok szerint a szegedi JATE-n a Filozófia Tanszéken 4 adjunktus, 2 tanársegéd és 7 docens tanított, összesen 13 fő (ebből 11 férfi, 3 nő). A Szociológia Tanszéken 1 egyetemi tanár, 2 tanársegéd és 1 adjunktus, 1 tudományos segédmunkatárs, 1 tudományos főmunkatárs dolgozott, összesen 6 fő (ebből 1 nő és 5 férfi). A Politikai Gazdaságtan Tanszéken 1 egyetemi tanár, 5 docens, 6 adjunktus, 1 tudományos segédmunkatárs és 2 tanársegéd dolgozott, összesen 15 fő (ebből 10 férfi és 5 nő). A Tudományos Szocializmus Tanszéken 2 egyetemi tanár, 6 docens, 9 adjunktus és 1 tanársegéd látta el feladatait, összesen 18 fő (ebből 15 férfi, 3 nő). Összehasonlításként: ugyanebben az időszakban a debreceni KLTE MLI-n 4 egyetemi tanár, 15 docens, 17 adjunktus, 6 tanársegéd, összesen 42 fő dolgozott (ebből 16 nő, 26 férfi). A szegedi JATE Marxizmus-Leninizmus Tanszékcsoporton 4 egyetemi tanár, 13 docens, 18 adjunktus, 7 tanársegéd, összesen: 42 fő, plusz két fő tudományos munkatárs dolgozott (ebből 12 nő, 32 férfi). A pécsi JPTE különböző karain 3 egyetemi tanár, 11 docens, 17 adjunktus, 11 tanársegéd, 2 főiskolai docens, 1 főiskolai adjunktus: összesen 45 fő dolgozott (ebből 12 nő, 33 férfi). Az összehasonlítást a három vidéki tudományegyetemen dolgozó ideológiai oktatók 1987-es személyi állományának adatai alapján végeztem el.

MELLÉKLET I. – A HELYI IDEOLÓGIAI OKTATÓK ÉLETÚTJA

Kutatásom során nem áll módomban valamennyi szegedi ideológiai oktató rövid életrajzát bemutatni, és ennek elsősorban nem terjedelmi okai vannak. Sokkal inkább az, hogy elkerülhette figyelmemet egy-egy személy. Az ő életrajzuk ismertetését – terveim és lehetőségeim szerint – későbbi tanulmányaimban pótolni fogom. Az életrajzok összeállításában az egyetemi almanach, illetve a kétkötetes évkönyv volt segítségemre. Természetesen az internetet is segítségül hívtam, hiszen az élet nem állt meg 1995-ben, amikor lezárták a kéziratot.

Andrássy Adél: Villányban született 1945. január 15-én, és 2018. október 1-jén hunyt el. A Politikai Gazdaságtan Tanszéken dolgozott, amely később a Közgazdaságtani Tanszék nevet vette fel. Az egyetemen 1972-től tevékenykedett, gazdasági főigazgató volt 1991 és 1993 között. Egyetemi tanulmányait a szegedi JATE TTK-n végezte el matematika szakon 1963 és 1968 között, majd a Budapesti Közgazdaságtudományi Egyetemen (MKKE) 1969 és 1972 között. Oklevelet szerzett a szegedi egyetemen matematikusként 1968-ban, és a Budapesti Közgazdaságtudományi Egyetemen közgazdászként 1972-ben. Egyetemi doktorátusát a Budapesti Közgazdaságtudományi Egyetemen 1975-ben szerezte meg. A közgazdaságtudomány

kandidátusa 1980-ban. Docens lett 1981. aug. 1-től. Tanulmányúton a következő városokban vett részt: Moszkva (Lomonoszov Egyetem 1976-ban 5 hónapig), Lipcse (Közgazdasági Egyetem 1984-ben 5 hónapig). Társadalmi szervezeti tagsága: a Közgazdasági Társaság 1972-től. Kitüntetései: Kiváló munkáért érdemrend (1984). Kutatási területei a föld-, a tőketulajdon és a gazdasági struktúra a magyar mezőgazdaságban, valamint a gazdasági növekedés tényezői, különös tekintettel a termelési függvények alkalmazására.⁵⁰ Halálhírét a Szegedi Egyetem Gazdaságtudományi Kar közölte.⁵¹

Balogh Tibor: Makón született 1948. november 3-án. A tanszék, ahol dolgozott, a Filozófiai 1975 és 1983 között. Egyetemi tanulmányait a szegedi JATE-n végezte el 1968 és 1973 között, majd az ELTE-n 1974 és 1977 között. Oklevelet szerzett a Szegedi Egyetemen magyar-pedagógia szakos középiskolai tanárként 1973-ban, majd az ELTE-n filozófiai oklevelet kapott 1977-ben. Egyetemi doktori fokozatot szerzett a Debreceni Egyetemen 1975-ben. Kandidátus lett 1983-ban. A pszichológiai tudomány doktora lett 1993-ban, adjunktus 1981-től. Társadalmi tagságai: Magyar Filozófiai Társaság, Magyar Pszichológiai Társaság, European Society for the History of the Behavioral and Social Sciences, International Society for the Study of Behavioural Development, International Association of Applied Psychology. Tudományos tisztségei: a SZAB tudományos titkára, a Neveléstudomány-Pszichológiai Szakbizottság elnöke. Kutatási területei: pszichológiatörténet; a pszichikum egyensúlyának szociálintropológiai problémái; lélek és játék. Távozott az egyetemről 1983. május 31-én. Utóbb a SZOTE Filozófiai szakcsoport vezető docense 1989. június 30-ig. Jelenleg a JGyTF Pszichológiai Tanszék vezetője.⁵² Az egyetem honlapján a következőket írta magáról: „1948. november 3-án születtem Makón. Egyetemi tanulmányaimat magyar-pedagógia szakon fejeztem be 1973-ban a JATE-n, majd *summa cum laude* minősítéssel diplomáztam az ELTE kiegészítő filozófia szakán 1977-ben. Egyetemi doktori disszertációm 1975-ben, kandidátusi-mat 1983-ban, akadémiai doktori értekezésemet pedig filozófiából – pszichológiából – 1993-ban abszolváltam. 1973-tól 1975-ig a Juhász Gyula Tanárképző Főiskola Pszichológia Tanszéke tanársegédjeként, 1975-től 1986-ig a József Attila Tudományegyetem Filozófia Tanszéke oktatójaként dolgoztam, 1981-től mint adjunktus. 1986-tól 1989-ig a Szent-Györgyi Albert Orvostudományi Egyetem Társadalomtudományi Intézetének docense voltam. 1989. óta a Juhász Gyula Tanárképző Főiskola tanára vagyok, a Pszichológia Tanszéken. „Második főállású” oktatóként tanítottam 1-1 évet a Nyíregyházi Főiskolán és a Károli Gáspár Református Egyetemen. 1981-ben négy hónapos ösztöndíjas tanulmányúton vettem részt Aix-en-Provence-ban, a Bölcsészettudományi Kar Szociálpszichológiai Laboratóriumában. Több külföldi konferencián szerepeltem – ezek közül néhány: 1980-ban Lipcsében a XXIII. Nemzetközi

Pszichológiai Kongresszuson, 1981-ben a III. Nemzetközi Biológiai Szimpóziumon. 1985-ben az MTA – Soros Alapítvány Bizottság anyagi támogatásával előadást tartottam Brightonban. 1991 nyarán Svájcban két hetes, az agy – elme kérdéskört taglaló kötetlen beszélgetéssorozaton vettem részt. 1992-ben Bostonban és Washingtonban szerepeltem különféle megbeszéléseken, majd 1993-ban az Amerikai Életrajzi Társaság meghívottjaként Bostonban adtam elő. 1994. április 1-jétől 30-ig a Nemzetközi Látogatóprogram kedvezményezettjeként nyolc amerikai nagyvárosban konzultáltam (Washington, Boston, Ann Arbor, San Francisco, Albuquerque, Orlando, Raleigh, New York). 1996-ban majd 2000-ben egyik meghívottja voltam a genfi Piaget – Vigotszkij kongresszusnak (...).⁵³

Belényi Gyula: Szegeden született 1947. március 14-én, és Budapesten halt meg 2013. március 13-án. A Tudományos Szocializmus, később Politikaelméleti és Jelenkortörténeti Tanszéken dolgozott 1970 és 1990 között, majd az Új- és Legújabbkori Magyar Történeti tanszék tagja 1990 után. Egyetemi tanulmányait a szegedi JATE-n végezte el 1965 és 1970 között. Oklevelet szerzett a szegedi JATE-n, ahol magyar-történelem szakos középiskolai tanári végzettséget szerzett 1970-ben. Egyetemi doktori fokozatát 1974-ben kapta meg. A történelemtudomány kandidátusa 1994-ben lett. Docens lett 1995-től. Társadalmi tagságai: Magyar Történelmi Társulat 1970-től, Hajnal István Kör 1994-től. Kutatási területei: a huszadik századi magyar történelem, agrártörténet 1945 után, településtörténet (alföldi városok), társadalomtörténet (foglalkozási átrétegződés), gazdaságtörténet (munkaerőpiac, munkaerőgazdálkodási politika).⁵⁴ Az interneten a következő adatok lelhetők fel róla: „a JATE BTK Tudományos Szocializmus Tanszék, ill. Politikaelméleti és Jelenkortörténeti Tanszék ösztöndíjas gyakornoka (1970–1972), tanársegéde (1972–1976), egy. adjunktusa (1976–1990), az Új- és Legújabbkori Magyar Történeti Tanszék egy. adjunktusa (1990–1994), egy. docense (1995–2000). A Károli Gáspár Református Egyetem (KRE) BTK Új- és Legújabbkori Történeti Tanszék egy. docense (2000–2007), egy. tanára (2007–2013). Az MTA–TMB-n Orbán Sándor aspiránsa (1982–1985). Agrártörténettel, elsősorban az alföldi városok településtörténetével foglalkozott...”⁵⁵ Halálának napja is ezen a honlapon ismerhető meg.

Czagány László: Budapesten született 1943. március 7-én, és 2017. augusztus 25-én halt meg. A tanszék, ahol dolgozott: Politikai Gazdaságtan, később Közgazdasági, jelenleg Elméleti Közgazdasági Tanszék. Külső munkatárs 1970 és 1983 között, főállásban 1984-től. Egyetemi tanulmányait a Budapesti Közgazdaságtudományi Egyetemen folytatta 1961 és 1965 között. Oklevelet közgazdászként szerzett 1965-ben. Egyetemi doktor lett 1970-ben. A közgazdaságtudomány kandidátusa 1979-től. Docens lett 1983-ban. Egyetemi tisztsége: tanszékvezető 1996 után. Kitüntetései: a

Munka érdemrend ezüst fokozata 1983-ban. Kutatási területei: az élelmiszer-gazdaság forgalmazási rendszere. Világélelmészeti problémák. Demoökonómia. A demográfiai és gazdasági folyamatok összefüggései.⁵⁶ A SZTE Gazdaságtudományi Kar gyászközlemény adott ki halálát követően.⁵⁷

Csejtei Dezső: Szegeden született 1951. április 19-én. A tanszék, ahol dolgozott, a Filozófia Tanszék 1974 óta. Egyetemi tanulmányait a szegedi JATE-n folytatta 1969 és 1974 között, majd a Budapesti ELTE-n (1974–1977). Oklevelet szerzett a szegedi JATE-n, ahol történelem-angol szakos középiskolai tanári diplomát kapott 1974-ben. A budapesti ELTE-n filozófia szakot végzett el 1977-ben. Egyetemi doktor 1976-ban lett. A filozófiai tudomány kandidátusa 1982-től. Docens lett 1986-ban. Egyetemi tisztsége: tanszékvezető 1990 után. Vendégoktató volt az Újvidéki Egyetemen 1989 után. Társadalmi tagsága: Magyar Filozófiai Társaság tagja 1990-től. Tudományos tisztségei: az MTA Filozófiai Szakbizottsága tagja 1986 és 1994 között, az Existencia-Meletai Sophias főszerkesztője 1991 és 1992 között, majd Pompeji városában is tevékenykedett 1991 után. A Magyar Filozófiai Szemle munkatársa 1994-től. Kitüntetései: Kiváló munkáért érdemrend 1983-ban, Kiváló oktató 1987-ben. Kutatási területei: a modern élet- és egzisztenciálfilozófiák spanyol és német ága (Miguel de Unamuno, José Ortega y Gasset, Oswald Spengler, Friedrich Nietzsche), történetfilozófia.⁵⁸ Saját honlapján a következők olvashatók róla: „1974 óta dolgozik a JATE BTK Filozófia Tanszékén; 1990-2000 között a JATE, BTK, Filozófia Tanszék vezetői funkcióját töltötte be, valamint a JATE, BTK Társadalomelméleti Intézet vezetője volt (...) Alapdiplomáját 1969-1974 között a József Attila Tudományegyetem BTK történelem-angol szakán szerezte, másoddiplomáját 1977-ben az Eötvös Loránd Tudományegyetem BTK filozófia szakán. 1976-ban védte meg dr. univ. disszertációját (Az ázsiai termelési mód hegeli forrásai), 1982-ben pedig kandidátusi értekezését (CSc.). Ennek címe: Miguel de Unamuno és José Ortega y Gasset ontológiájának létrétegei és kategoriális rendszere. 1996-ban habilitált a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetemen, 1997-ben kinevezték egyetemi tanárrá, s ugyanebben az évben elnyerte a Széchenyi Professzori Ösztöndíjat.”⁵⁹

Csépány Dezső: Urajon született 1928. április 9-én, és Szegeden halt meg 1982. november 7-én. A Tudományos Szocializmus Tanszék oktatója volt 1958 és 1982 között. Egyetemi tanulmányait a budapesti egyetemen végezte (1947–1951). A budapesti ELTE-n középiskolai tanári oklevelet kapott 1952-ben. Egyetemi doktori fokozatát a szegedi egyetemen 1961-ben szerezte meg. A történelemtudomány kandidátusa 1968-tól. Docens lett 1968-ban. Kitüntetése: a Munka érdemrend ezüst fokozat 1975-ben. Kutatási területei: a magyar munkásmozgalom története. A magyarországi ellenforradalmi fasiszta rendszer története.⁶⁰

Égető Emese: Budapesten született 1939. november 16-án, és 2008-ban halt meg. A tanszék, ahol dolgozott, a Politikai Gazdaságtani, később Közgazdasági Tanszék 1962-től. Egyetemi tanulmányait a Budapesti Közgazdaságtudományi Egyetemen végezte 1958 és 1962 között. Oklevelet szerzett közgazdászként 1962-ben. Egyetemi doktorátust 1968-ban szerzett. A közgazdaságtudomány kandidátusa 1973-ban lett, docens 1974-ben. Egyetemi tisztsége a következő: tanszékvezető 1992 és 1995 között. Társadalmi tagsága: Magyar Közgazdasági Társaság. Tudományos tisztségei: az MTA Közgazdaságtudományi Bizottságának tagja 1985 és 1990 között, a TMB Közgazdasági Szakbizottság tagja (1985–1995). Kitüntetései: az oktatásügy kiváló dolgozója 1971-ben, a Munka érdemrend bronz fokozata 1979-ben. Kutatási területei: a szövetkezetek problémái. Tulajdonelmélet és az állam gazdasági szerepe.⁶¹ Haláláról a Magyar Kórházszövetség hivatalos lapja, a Kórház 2008/10. sz. számolt be. Ebben többek között a következők szerepeltek: *„Égető Emese okleveles közgazdász 1962-ben kezdte oktatói tevékenységét, és haláláig tanított a Szegedi Tudományegyetemen. A tanítás mellett kiemelt figyelmet fordított a tudományos tevékenységre, ezt több publikáció, előadás, jegyzet és – nem utolsósorban – az 1973-ban megvédett kandidátusi disszertáció is igazolja. Az általa oktatott tárgyak, így például a közgazdasági elméletek története, a pénzelmélet, a pénz- és inflációtörténet, vagy éppen a közösségi döntések elmélete és az összehasonlító közgazdaságtan fontos ismereteket, tudásanyagot közvetítettek a hallgatók számára.”*⁶²

Farkas Beáta: Szegeden született 1959. február 23-án. A tanszék, ahol dolgozott, a Politikai Gazdaságtani 1982 és 1988 között, majd a Közgazdasági, később Elméleti Közgazdasági Tanszék 1988 után. Egyetemi tanulmányait a szegedi JATE-n folytatta 1978 és 1982 között, majd a Budapesti Közgazdaságtudományi Egyetemen 1982 és 1986 között. Oklevelet szerzett a szegedi JATE Állam- és Jogtudományi Karon, ahol doktorált 1982-ben, majd a Budapesti MKKE-n lett közgazdász 1986-ban. A közgazdaságtudomány kandidátusa lett 1990-ben, docens 1991-ben. Egyetemi tisztségei: dékánhelyettes 1992–1994, majd 1994 és 1996 között; tanszékcsoport-vezető 1996 után. Társadalmi tagsága: Magyar Közgazdasági Társaság tagja 1989-től. Kutatási területei: gazdaságetika, európai integráció.⁶³ Életrajza ma is fellelhető a SZTE Gazdaságtudományi Kar (GTI) honlapján.⁶⁴

Felek György: Nagykőrösön született 1952. november 29-én. A tanszék, ahol dolgozott, a Filozófia Tanszék volt 1977 és 1980 között, majd Szociológia Tanszék 1980 után. Egyetemi tanulmányait a szegedi JATE-n végezte el 1972 és 1977 között, majd a Budapesti ELTE-n 1977 és 1980 között. Oklevelet kapott a szegedi JATE Állam- és Jogtudományi Karon, ahol doktorált 1977-ben. A budapesti ELTE-n szociológus szakot végzett el 1980-ban. A szociológiai tudomány kandidátusa lett 1994-ben.

Docens lett 1995-ben. Egyetemi tisztsége: megbízott tanszékvezető 1991 és 1992 között, majd 1995 után. Társadalmi tagsága: Magyar Szociológiai Társaság tagja 1978-tól. Kutatási területei: a XIX. századi szociológiatörténet és elmélet, továbbá kortárs szociológiai elméletek. A társadalomszerkezet és a társadalmi egyenlőtlenségek (az „új középosztály” elméletek a szociológiában, a társadalmi „zárlat” posztweberiánus elméletei, továbbá a „fehérgallérosok” munkaszituációja és társadalmi helyzete.)⁶⁵ Számtalan írás jelent meg róla és tőle az elmúlt 25 évben is.

Gausz András: Hajóson született 1956. január 17-én. A Tanszék, ahol dolgozott, a Filozófia Tanszék 1986 után. Egyetemi tanulmányait a budapesti ELTE-n végezte el 1978 és 1983 között. Oklevelet szerzett a budapesti ELTE filozófia szakon 1983-ban. A filozófiai tudomány kandidátusa 1995-ben. Docens lett 1996-ban. Szerkesztette az *Existencia* folyóiratot 1991 után. Kutatási területe a klasszikus német filozófia (Kant, Fichte, Hegel, Schelling) legfontosabb törekvései, valamint az ebből kibontakozó, egzisztencialistának mondott irányzatok (Nietzsche és Heidegger).⁶⁶ Ma is aktív kutatóról van szó, aki az elmúlt 25 évben is számos írással jelent meg az érdeklődő közvélemény előtt.

Géczi József Alajos: Kiskunmajsán született 1950. február 12-én, és 2023. június 23-án halt meg. Kiemelem a volt MSZP-s országgyűlési képviselőt, aki Demény Pál megüresedett helyét kapta a Parlamentben, így 1991 és 2010 között lehetett a Magyar Országgyűlés tagja. A 90-es évek közepén megjelent kétkötetes szegedi egyetemi almanachban nem szerepel a neve, nincsenek róla adatok. Ugyanakkor a Művelődési Minisztérium Marxizmus-Leninizmus Oktatási Főosztály kiadványában, a Tájékoztatóban 1987-ben már szerepel a neve a 148. oldalon. Érdekes jelenség, hogy Géczi József Alajos parlamenti önéletrajzában a következő adat szerepel életének azon szakaszáról, amelyet most jómagam is vizsgállok: „1976-ban szerzett diplomát, majd 1979-ben az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán elvégezte a tudományos szocializmus kiegészítő szakot. 1976-tól tanársegéd, 1982-től egyetemi adjunktus a JATE tudományos szocializmus tanszékén (1987-től Jelenkor- és Politikatörténeti Tanszék).”⁶⁷ Ugyanakkor az egyik nekrológiájában az olvasható, hogy „1976 óta a szegedi egyetemen tanított, főként politológiát, politikatörténetet. Néhány társával 1988 novemberében reformkori mozgalmat alapítottak, amely 1989 májusára országossá lett. Felvállalták az 1956-os forradalom és Nagy Imre örökségét.”⁶⁸ Ezenkívül: „Az egyetem elvégzése után tanársegéd lett, majd adjunktus, és címzetes egyetemi docensként ugyaninnen vonult nyugállományba. Oktatott és kutatott. Kutatási területe a 19. századi szocialisták programja, a szakszervezetek pozíciója a szocializmusban, továbbá a sztálini modell vizsgálata, különös tekintettel annak bomló szakaszára és magyar sajátosságaira.”⁶⁹ A saját egyeteme így emlékezett

meg róla: „a végzés után a JATE Tudományos Szocializmus Tanszékén helyezkedett el, majd az intézményi átalakulások után a Politikaelméleti és Jelenkortörténeti Tanszék, valamint a Politológiai Tanszék munkatársa volt, ahonnan címzetes egyetemi docensként vonult nyugállományba.”⁷⁰ Azt szeretném tudatosítani az olvasóban, hogy ahány nekrológ, annyiféle értelmezés mutatkozik meg életének ezen szakaszával kapcsolatosan. Van, ahol szemérmesen elhallgatták azt, hogy a tudományos szocializmus oktatójaként dolgozott, van, ahol a politológiára helyezték a hangsúlyt.

Grossmann Ferenc: Győrben született 1937. április 1-jén. A tanszék, ahol dolgozott, a Politikai Gazdaságtani 1960 és 1976 között. Egyetemi tanulmányait a budapesti MKKE-n végezte el 1956 és 1960 között. Oklevelet kapott közgazdász-ként 1960-ban. A közgazdaságtudomány doktora lett 1965-ban. A közgazdaságtudomány kandidátusa lett 1973-ban, docens 1974. július 1-től. Egyetemi tisztsége: megbízott tanszékvezető 1973–74-ben. Tanulmányútja: vendégdocens Dortmundban 1970 és 1972 között. Társadalmi tagsága: Internationales Netzwerk Landbau und Klima 1993 után. Kitüntetései: a Munka érdemrend bronz fokozata 1973-ban. Kutatási területei: az ökoszociális piacgazdaság feltételrendszere. Érdekképviselő, érdekérvényesítés, érdekösszehangolás a piacgazdaságban. Távozott az egyetemről 1976. szeptember 15-én. Utóbb nagykövetségi tanácsos lett Bonnban 1977 és 1982 között, majd az MTA Közgazdaságtudományi Intézet osztályvezetője (1982–1985), a bécsi Collegium Hungaricum igazgatója és egyben a bécsi Magyar Nagykövetség tanácsosa 1986 és 1990 között, az MTA Közgazdaságtudományi Intézet tudományos főmunkatársa lett 1990 után.⁷¹ Nincs adat az elhalálózása tekintetében.

Gyenge Zoltán: Berettyóújfaluban született 1962. szeptember. 14-én. A tanszék, ahol dolgozott, a Filozófia Tanszék 1986-tól. Egyetemi tanulmányait a szegedi JATE-n végezte el 1982 és 1986 között, majd a budapesti ELTE-n 1986 és 1989 között. Oklevelet kapott a Szegedi Egyetem Állam- és Jogtudományi Karán, ahol doktorált 1986-ban, majd a budapesti ELTE filozófia szakon 1989-ben. A filozófiai tudomány kandidátusa lett 1995-ben. Tanulmányúton vett részt vendégkutatóként a Bécsi Egyetemen 1990-ben, majd a Heidelbergi Egyetemen 1993-ban. Szerkesztőbizottsági tag az Existentialnál 1991 és 1993 között. Kitüntetései: a MTA SZAB pályadíja 1987-ben és 1994-ben, a Magyar Filozófiai Társaság pályadíja 1990-ben. Kutatási területei: a klasszikus német idealizmus, ezen belül mindenekelőtt Schelling időskori filozófiája. Kierkegaard filozófiája és ezekkel összefüggésben művészetfilozófiai, esztétikai kérdések.⁷² Ma is aktív kutató, akiről a Wikipédia-szócikk a következőket írja: „Alap- és középfokú tanulmányait szülőhelyén végezte. Eredetileg jogásznak tanult. Alapdiplomáját a József Attila Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karán szerezte 1986-ban. Filozófia szakos diplomáját 1989-ben szerezte

az Eötvös Loránd Tudományegyetemen. 1995-ben a filozófia tudományok kandidátusa lett, habilitációját 2000-ben védte meg. 2005-től az MTA Doktora, 2006-tól egyetemi tanár. 1986-tól a Szegedi Tudományegyetemen tanít.”⁷³

Horuczi László: Terpesen született 1932. október 20-án, és Szegeden halt meg 1994. október 6-án. A tanszék, ahol dolgozott, a Filozófia 1957 és 1991 között. Egyetemi tanulmányait a budapesti Lenin Intézetben folytatta 1952 és 1957 között. Oklevelet szerzett filozófia szakos tanárként 1957-ben. Egyetemi doktorátust szerzett a szegedi JATE-n 1960-ban. A filozófiai tudomány kandidátusa lett 1968-ban. Docens lett 1968. szeptember 16-tól. Egyetemi tisztsége: tanszékvezető volt 1973 és 1990 között. Tanulmányútja: Moszkvai Állami Egyetem, 1962–63-ban, öt hónapig. Tudományos tisztségei: Művelődési Minisztérium Etika, Szociológia, Filozófia Oktatási Bizottság tagja 1968-tól több cikluson keresztül, majd a TMB Filozófiai Szakbizottságának tagja 1985 és 1991 között. Kitüntetései: az Oktatásügy Kiváló Dolgozója 1976-ban, a Munka érdemrend ezüst fokozata 1980-ban. Kutatási területei: etika, etikátörténet. Vallástörténet. Családházasság-etika. Nyugdíjba vonulhatott 1991-ben.⁷⁴

J. Nagy László: Jászárokszálláson született 1945. június 14-én. A tanszék, ahol dolgozott, a Tudományos Szocializmus, Politológiai 1971 és 1991 között, majd az Új- és Legújabbkori Egyetemes Történeti 1991 után. Egyetemi tanulmányait a szegedi JATE-n végezte el (1963–1968). Oklevelet szerzett a szegedi JATE-n történelem-francia szakos középiskolai tanárként 1968-ban. Egyetemi doktor lett 1970-ben, kandidátus 1980-ban. A történelemtudomány doktora lett 1992-ben, docens 1981-ben. Egyetemi tanár 1993-ban. Egyetemi tisztségei: tanszékvezető 1985 és 1991 között, majd 1995 után, illetve megbízással 1993 és 1994 között. Dékánhelyettes 1994-től. Tanulmányútja: lektorként a Jean Moulin Egyetemen Lyonban 1973 és 1977 között. Társadalmi tagsága: Magyar Történelmi Társaság 1982-től, az Association Charles-André Julién 1993-tól. Tudományos tisztségei: főszerkesztő a Mediterrán Tanulmányok c. kiadványnál 1987-től, szerkesztőbizottsági tag: a Nemzetközi Munkásmozgalom Történetéből 170 Évkönyv 1991-től. Kitüntetései: a Kiváló munkáért 1981-ben. Kutatási területei: az arab országok legújabbkori története, különös tekintettel a Maghreb térségre. A Mediterráneum a nemzetközi kapcsolatrendszerben a második világháború után.⁷⁵ A Szegedi Tudományegyetem BTK Újkori Egyetemes Történeti és Mediterrán Tanulmányok Tanszék honlapján csupán a következők érhetőek el a vizsgált korszakkal összefüggésben: „1963-68 egyetemi tanulmányok JATE BTK történelem-francia szak, 1973-77 lektor *Université Jean Moulin, Lyon*, 1980 történelemtudományok kandidátusa, 1992 történelemtudományok doktora”⁷⁶ A Wikipédia szócikke sem túl bőbeszédű: „Egyetemi

tanulmányait a József Attila Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar történelem-francia szakán végezte 1963-1968 között. 1992-ben a történelemtudományok doktora. 1994 és 1997 között a bölcsészkar dékánhelyettese volt. Kutatási területei közé tartozik az arab-islám Mediterráneum története a 19-20. században (különös tekintettel a Magreb országokra) és az Európai Unió és a mediterrán térség vizsgálata.⁷⁷ Önéletrajzában nem említi meg azt a tényt, hogy a Tudományos Szocializmus Tanszéken is dolgozott volna.

Kalocsai Dezső: Bánrévén született, 1924. szeptember 28-án. A tanszék, ahol dolgozott, a Marxizmus-Leninizmus 1953 és 1959 között, majd a Filozófia 1959 és 1979 között. Egyetemi tanulmányait a budapesti ELTE-n folytatta, ahol középiskolai tanárként végzett 1950-ben. Egyetemi doktor lett 1958-ban. A filozófiai tudomány kandidátusa 1961-ben, docens 1955-ben. Egyetemi tanári kinevezést kapott 1961-ben. Egyetemi tisztségei: tanszékvezető 1953 és 1979 között. Dékán lett 1969 és 1972 között. Tanulmányútja: Moszkvai Egyetem (1967–1968). Tudományos tisztségei: az MTA Filozófiai Szakbizottságának filozófiai főbizottsági tagja, a TMB Filozófiai és Szociológiai Szakbizottságának tagja 1967 és 1979 között, a Művelődési Minisztérium Filozófiai Szakbizottságának Etika Oktatási bizottság tagja. Kitüntetései: a Felsőoktatás kiváló dolgozója 1952-ben, a Szocialista munkáért érdemérem 1962-ben, az Oktatásügy kiváló dolgozója 1971-ben. Kutatási területe: etikatörténet; marxista etika. Távozott az egyetemről 1979-ben. Utóbb az MSZMP KB Társadalomtudományi Intézet munkatársa is volt.⁷⁸ Az interneten a következő adat olvasható róla: „*elemi iskoláit Bánrévén, polgári iskoláit Putnokon végezte, magánúton érettségi (1945 után). Az ELTE BTK-n magyar-történelem szakos középiskolai tanári okl. szerzett (1950), az MDP Pártfőiskoláján tanult (1950-1952), az ELTE BTK-n doktorált (1958), a filozófiai tudományok kandidátusa (1961). A serényfalvi téglagyár napszámosa, majd a bánrévei körjegyzőségen, ill. Kelemérben és Putnokon községi kisegítő (1945-ig). Az ELTE BTK Marxizmus-Leninizmus Tanszéke egy. adjunktusa (1952-1953), a Szegedi Tudományegyetem, ill. a JATE BTK Marxizmus-Leninizmus Tanszéke, ill. Filozófia Tanszéke egy. adjunktusa (1953-1955), egy. docense (1955-1966), egy. tanára (1966. júl. 31.–1990. júl. 5.) és a Tanszék vezetője (1953-1979); közben a BTK dékánja (1969-1972). Az MSZMP KB Társadalomtudományi Intézete tud. főmunkatársa (1979-1984?). Az MTA TMB-n Mátrai László aspiránsa (1954-1958). A Nemzeti Parasztpárt (NPP) tagja (1945–1948), járási titkára (1945-1947); az MDP tagja (1948-tól), alapszervi titkára (1952-1953). Az MSZMP alapító tagja (1956-tól), alapszervezeti vezetőségi tagja (1960-1962), a szegedi egyetemi VB tagja (1962-1966).*”⁷⁹ Budapesten halt meg 2006. január 15-én.

Kanyó Ferenc: Kecelen született 1934. szeptember 10-én. A tanszék, ahol dolgozott, a Tudományos Szocializmus 1968 és 1988 között, majd a Politikaelméleti és Jelenkortörténeti 1988 és 1991 között félállásban. Egyetemi tanulmányait a szegedi JATE-n végezte el (1953–57). Oklevelet szerzett a szegedi JATE-n történelem-magyar szakos középiskolai tanárként 1957-ben. Egyetemi doktor lett 1971-ben. A történelemtudomány kandidátusa lett 1988-ban. Docens lett 1989-ben. Társadalmi tagságai: Magyar Történelmi Társaság tagja 1964-től, a Magyar Politikatudományi Társaság tagja 1988-tól. Kitüntetései: az Oktatásügy kiváló dolgozója 1977-ben, a Munka érdemrend ezüst fokozata 1980-ban, a Honvédelmi érdemérem 1985-ben, a Széchenyi Ferenc jutalomérem 1992-ben. Kutatási területe: a második világháború és a koalíciós korszak (1938–1949), a munkásmozgalom története. Nyugdíjba vonulhatott 1990. január 1-jén.⁸⁰ A Farkas Csaba által írt nekrológban a következők olvashatók: *„Kanyó Ferenc Kecelen született 1934. szeptember 10-én sokgyermekes családban. Özvegy édesanyja nevelte fel őket, aki szegénysége dacára minden elkövetett gyermekei fejlődése érdekében. Ennek következtében Kanyó Ferenc 1953-ban Baján el tudta végezni a tanítóképzőt, majd 1957-en magyar-történelem szakos tanári diplomát szerzett a Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán. 1957–1963 között a vasútforgalmi technikumban oktatott, majd az ott alakult felsőfokú technikumban folytatta tanári pályafutását. Miután ez a felsőfokú intézmény Győrbe költözött, 1969. augusztus 15-től Kanyó Ferenc a MSZMP Csongrád Megyei Pártbizottsága Oktatási Igazgatóságának előbb munkatársa, majd igazgatója lett 1989. évi nyugdíjazásáig. 1992-től mintegy 10 éven át nyugdíjasként a Csongrád Megyei Levéltár félállású munkatársaként a MSZMP Archivumának kezelőjeként dolgozott. Tudományos munkásságát már a pártapparátusban megkezdte, 1971-ben egyetemi doktori, 1988-ban a történettudomány kandidátusa címet szerezte meg.”*⁸¹ A Belvedere 2019/2. sz.-ban jelent ez meg, azaz 2019-ben halt meg Kanyó Ferenc.

Kaposi Márton (1960-ig Kosjár néven élte mindennapjait): Mezőberényben született 1936. május 22-én. A tanszék, ahol dolgozott, a Filozófia 1960 és 1977 között, majd 1977-től félállásban ugyanitt. Főállása az ELTE BTK Metafizika Tanszék lett. Egyetemi tanulmányait a szegedi JATE-n végezte el 1955 és 1960 között, majd a budapesti ELTE-n 1960 és 1963 között. Oklevelet kapott a szegedi JATE-n magyar-olasz szakos középiskolai tanárként 1960-ban, majd az ELTE-n filozófia szakos előadó lett 1963-ban. Egyetemi doktor 1960-ban lett. A filozófiai tudomány kandidátusa 1978-ban. Docens lett 1981-ben. Társadalomtudományi tagsága: Magyar Filozófiai Társaság 1988-tól. Tudományos tisztsége: a Filozófiai Figyelő szerkesztőségi tagja 1981 és 1993 között, az MTA Filozófiai Szakbizottságának tagja (1985–1989), a Tiszatáj főszerkesztője 1987-88-ban. Kutatási területei: filozófiatörténet, elsősorban a reneszánsz kor és a XIX-XX. század. Esztétika, ezen

belül esztétikatörténet és esztétikai minőségkategóriák, valamint ezek szépirodalmi összefüggései.⁸² A Wikipédia szócikke alapján a következőket lehet tudni róla: „A békéscsabai Rózsa Ferenc Gimnázium orosz tagozatán érettségizett 1955-ben. Felsőfokú tanulmányokat a szegedi egyetemen folytatott, magyar-olasz szakos középiskolai tanári diplomáját 1960-ban kapta kézhez. Az Olasz Tanszéken Koltay-Kastner Jenő professzor legkiválóbb tanítványa volt. 1960-ban meghívták oktatónak a szegedi egyetem Filozófia Tanszékére. 1960–1963 közt az ELTE Filozófiai Tanszékén elvégezte a filozófia szakot. Egyetemi kisdoktoriját 1960-ban védte meg, ennek témája: machiavellizmus és Machiavelli a Zrínyi előtti magyar irodalomban. 1978-ban a filozófia tudomány kandidátusa lett Benedetto Croce esztétikája című disszertációjával. 1981-ben docensi kinevezést kapott. 1960-1977 közt Szegeden oktatott, 1977 után már csak fél állásban, 1977-ben főállást az ELTE BTK Metafizika Tanszékén kapott, 1995-től az ELTE Ókori és Filozófiai Tanszékének docense, 2000-ben habilitált. A Károli Gáspár Református Egyetemen is oktatott filozófiatörténetet, esztétikát, világirodalmat. Munkálkodott a Szegedi Tudományegyetem Irodalomtudományi Doktoriskolájában és az ELTE Filozófiai Doktoriskolájában. Nyugalomba vonulása (2003) után is tartott még órákat és aktív kutatói tevékenységet folytatott.”⁸³

Katona Péter: Vésztőn született 1931. március 12-én, és Szegeden halt meg 1983. november 24-én. A tanszék, ahol dolgozott, a Filozófia 1957 és 1983 között. Egyetemi tanulmányait a Leningrádi Hercen Pedagógia Intézetben végezte el 1950 és 1954 között. Oklevelet kapott a Leningrádi Hercen Pedagógia Intézet pedagógia és pszichológia, valamint logika szakos tanárként 1954-ben. Egyetemi doktor lett 1958-ban. A filozófiai tudomány kandidátusa lett 1967-ben. Docens lett 1968-ban. Egyetemi tisztsége: dékánhelyettes 1967 és 1970 között. Tanulmányútja: ösztöndíjjal Moszkvában 1974 és 1975 között. Társadalmi tagságai: Magyar Filozófiai Társaság tagja, a Magyar Pszichológiai Társaság tagja. Tudományos tisztségei: az MTA TMB Filozófiai Szakbizottságának tagja 1973 és 1976 között, a Pszichológiai Bizottság Neveléslélektani Albizottságának tagja 1958-59-ben és a Filozófiai Bizottság Logikai Albizottságának tagja 1976 és 1983 között, illetve az MTA Szegedi Bizottságának I. sz. Társadalomtudományi Szakbizottság tagja (1973–1983). Kitüntetései: az Oktatásügy kiváló dolgozója 1962-ben, a Munka érdemrend ezüst fokozata 1977-ben. Kutatási területei: ismeretelmélet, tükröződési elmélet, dialektikus logika, a gondolkodás filozófiai problémái, a pszichiátriai betegségfogalom filozófiai aspektusai.⁸⁴ A nevpont.hu a következőket írta meg róla: „Szegényparaszti családból származott. Sz: Katona Péter (†1962) kubikos-napszámos, Lunyen Veronika. F: Polgár Márta, a Szegedi Tudományegyetem Politikai Gazdaságtan Tanszéke titkárnője, tanszéki ügyintézője. Fia: Katona Péter Zoltán szociológus és Katona Tibor. A gyulai Karácsonyi János Gimnáziumban éretts. (1950), a leningrádi Állami

Herzen Pedagógiai Intézetben pedagógia–pszichológia–logika szakos középiskolai tanári okl. szerzett (1954; honosítva: Szegedi Tudományegyetem, 1954), a Szegedi Tudományegyetem BTK-n doktorált (1958), a filozófiai tudományok kandidátusa (1967). Az MDP Pártfőiskola tanársegéde (1954-1956), a Kisvárdai Leánygimnázium és Óvónőképző Intézet tanára (1956-1957). A Szegedi Tudományegyetem, ill. a JATE BTK Filozófia Tanszéke tanársegéde (1957-1959), egy. adjunktusa (1959-1968), egy. docense (1968-1983); közben a BTK általános dékánhelyettese (1967-1970). Az MTA TMB önálló aspiránsa (1961-1964). Az ELTE BTK alapszervi párttitkára, majd a pártszervezet vezetőségi tagja (1958-1961).⁸⁵

Kelemen János: Kassán született 1943. június 8-án. A tanszék, ahol dolgozott, a Filozófia 1967 és 1970 között, majd az Olasz Nyelvi és Irodalmi Tanszék 1995-től. Egyetemi tanulmányai: a szegedi JATE 1961 és 1966 között, majd a budapesti ELTE 1966 és 1969 között. Oklevelet szerzett a szegedi egyetemen olasz-orosz szakos középiskolai tanárként 1966-ban, majd az ELTE-n filozófia szakon 1969-ben. Egyetemi doktor lett 1966-ban. Kandidátus lett 1975-ben. A filozófiai tudomány doktora 1983-ban. Egyetemi tanári kinevezést kapott 1984-ben az ELTE-n, majd 1995-ben a JATE-n is. Egyetemi tisztsége: tanszékvezető 1995 után. Kutatási területei: nyelvfilozófia, filozófiatörténet, italianisztika.⁸⁶ Saját honlapján a következő olvasható róla: „1949–1961: általános és középiskolai tanulmányok a szegedi Madách utcai Általános Iskolában és a szegedi Radnóti Miklós Gimnáziumban. - 1966: olasz-orosz szakos középiskolai tanári diploma a József Attila Tudományegyetemen. - 1969: filozófia előadói diploma az Eötvös Loránd Tudományegyetemen. 1966-67: a szegedi Radnóti Miklós Gimnázium tanára. - 1967-70: JATE BTK Filozófia Tsz. - 1970-2012: ELTE BTK Filozófia Tsz. (később Filozófia II., majd Általános Filozófia Tsz.). - 1977-79: MTA Filozófiai Intézetének igazgatóhelyettese. - 1979-89: MTA Filozófiai Intézetének tudományos osztályvezetője. - 1983-90: ELTE BTK Filozófia II. Tsz. (Általános Filozófia Tsz.) vezetője. - 1984: egyetemi tanár. - 1986-90: ELTE BTK Filozófia Tanszékcsoportjának vezetője. - 1990-94: a Római Magyar Akadémia igazgatója. - 1995-97: JATE BTK Olasz Tsz. (tanszékvezető egyetemi tanár). - 1995-99: JATE BTK Olasz Tanszék PhD-programjának („B” program) vezetője. - 1995-2015: ELTE BTK Filozófia Doktori Iskolájában az „Analitikus filozófia” program vezetője. 2000-től az ELTE BTK Filozófia Doktori Iskolájának vezetője. - 1996-2008: ELTE BTK Filozófia Tanszékcsoportjának vezetője, illetve 2000-től az ELTE BTK Filozófia Intézetének igazgatója, valamint az Intézet Általános Filozófia Tanszékének vezetője. - 2006: Az Association des Sociétés de Philosophie de Langue Française (ASPLF) „Le même et l'autre” c. XXXI. nemzetközi kongresszusának elnöke (Budapest, 2006. aug. 29. – szept. 2.). - 2013: az ELTE professzor emeritusa.”⁸⁷

Kerékgyártó Elemér: Debrecen született 1918. február 1-jén, és Párizs közelében halt meg 1962. november 23-án. A tanszék, ahol dolgozott, a Marxizmus-Leninizmus 1952 és 1953 között. Egyetemi tanulmányait a budapesti egyetemen, majd mint az Eötvös Kollégium tagja kezdte meg 1936 és 1941 között. Oklevelet szerzett magyar-angol szakos középiskolai tanárként 1941-ben. A filozófiai tudomány kandidátusa 1957-ben. Docens lett 1952. július 1-től. Egyetemi tisztsége: tanszékvezető 1952 és 1953 között. Tudományos tisztsége: az MTA Filozófiai Bizottságának a titkára. Kutatási területe: polgári ideológiai áramlatok Magyarországon a két világháború között. Távozott az egyetemről 1953. augusztus 15-én. Utóbb a budapesti egyetemen (ELTE), majd a közgazdaságtudományi egyetemen (MKKE) a marxizmus-leninizmus, illetve a filozófiai tanszék vezetője. 1957-től a Kulturális Kapcsolatok Intézetében is dolgozott.⁸⁸ Az arcanum.hu a következőket írta meg róla: „filozófus, a filozófiai tudományok kandidátusa (1957). 1936-41-ben mint az Eötvös-kollégium tagja elvégezte a bp.-i tudományegy. magyar-angol szakát. 1944-ben részt vett a Béke-párt munkájában s a fegyveres akciókban. 1945 után a közigazgatásban, az egy.-i ifjúsági mozgalomban, majd a pártközpontban tevékenykedett Szegezen, majd az ELTE-n vezette a marxista-leninista, ill. filozófiai tanszékét. 1957-től a Kulturális Kapcsolatok Intézetében dolgozott. Ebben az évben védte meg Moszkvában kandidátusi disszertációját: A karácsonyista ideológia bírálatához. 1959. aug.-tól a Marx Károly Közgazdasági Egy. filozófiai tanszékének tanszékvezető docense, 1962. máj.-tól a Kultúrkapcsolatok Intézete Nemzetközi osztályának vezetője. Repülőszerencsétlenség áldozata lett.”⁸⁹

Keserű Bálint: Budapesten született 1927. augusztus 31-én, és 2023. október 11-én halt meg. A tanszék, ahol dolgozott, a Marxizmus-Leninizmus 1952 és 1954 között, majd a Magyar Irodalomtörténeti Tanszék 1954 és 1957 között, ezt követően az I. sz. Magyar Irodalomtörténeti Tanszék 1957 és 1988 között, végül a Neveléstudományi Tanszék 1988 és 1992 között. Egyetemi tanulmányait a budapesti egyetemen végezte (1948–1952). Oklevelet szerzett a budapesti egyetemen magyar nyelv és irodalom szakos középiskolai tanárként 1953-ban. Az irodalomtudomány kandidátusa lett 1975-ben, docens 1975-ben. Egyetemi tanári kinevezést kapott 1980-ban. Egyetemi tisztsége: tanszékvezető volt 1974 és 1986 között, majd 1989 és 1992 között is. Társadalmi tagságai: a Bibliotheca Unitariorum elnöke (1992 után), a Magyar Irodalomtörténeti Társaság tagja, a Tudományos Ismeretterjesztő Társulat tagja. Tudományos tisztségei: TMB Irodalomtudományi Szakbizottság tagja 1976 és 1987 között, MTA Irodalomtudományi Bizottság tagja 1989 után. Kitüntetései: az Oktatásügy kiváló dolgozója 1976-ban, az Ifjúságért érdemérem 1982-ben, Apáczai Csere János díj 1992-ben. Kutatási területei: a korai újkor, különösen a XVII. század magyarországi irodalma és művelődése – különös tekintettel e kultúra

nyugat-európai kapcsolataira. Egyetemtörténet, a hiányzó felsőoktatást pótló rendszeres külföldi egyetemjárás („peregrinatio academica”) a Kárpát-medencében és ez utóbbi „intézmény” közép- és kelet-európai összehasonlító vizsgálata. A német spiritualista irodalom – különös tekintettel a kései, már a pietizmust előkészítő fejleményekre, a nagy sziléziai alkotókra; az ilyen áramlatok hatása vagy legalább feltűnése a Duna-menti Ausztriában és a Kárpát-medencében. Nyugdíjba vonult 1992. december 31-én.⁹⁰ A SZTE BTK a következőket írta róla nekrológiájában: „*partiumi Szilágynagyfaluból átkerülő családban felnőtt ifjú középiskolai tanulmányait a fasori gimnáziumban végezte el, majd édesapja foglalkozását követve az orvosegyetemen kezdte meg tanulmányait. Az első nagy szigorlat sikeres letétele után azonban átkérte magát a pesti bölcsészkarra, ahol főszakja, a magyar mellett filozófiai és germanisztikai stúdiumokat is folytatott. Ezek során érintkezésbe került a Lukács-iskola később nagy hírnévre szert tett fiataljaival is...*”⁹¹

Kissné Novák Éva: Kakucson született 1945. január 22-én. A tanszék, ahol dolgozott, a Filozófia 1971-től. Egyetemi tanulmányait a szegedi a JATE-n végezte el 1963 és 1968 között, majd a budapesti ELTE-n 1971 és 1974 között. Oklevelet szerzett a szegedi JATE-n magyar-történelem szakos középiskolai tanárként 1968-ban, majd az ELTE-n, ahol filozófia előadói végzettséget kapott 1975-ben. Egyetemi doktor lett 1975-ben. A szociológiai tudomány kandidátusa lett 1987-ben. Docens lett 1988-ban. Társadalmi tagsága: Magyar Szociológiai Társaság tagja 1982-től. Kutatási területei: érték-, család-, életmód-szociológia, értékelmélet, etikai értékek világa.⁹²

Kocsondi András: Nagyszénáson született 1934. augusztus 13-án, elhunyt 2002. április 14-én. A tanszék, ahol dolgozott: Filozófia 1958-tól. Egyetemi tanulmányai: a budapesti egyetem 1953 és 1958 között. Oklevelet kapott a budapesti egyetemen filozófia előadó szakosként 1958-ban. Egyetemi doktor lett 1961-ben. A filozófiai tudomány kandidátusa 1971-ben. Docens lett 1972-ben. Egyetemi tisztségei: rektorhelyettes 1982 és 1988 között, tanszékcsoport-vezető 1988 és 1990 között. Társadalmi tagsága: Magyar Filozófiai Társaság tagja 1987-től. Tudományos tisztsége: az MTA TMB Filozófiai Szakbizottság tagja 1976 és 1984 között, a SZAB Filozófiai és Történettudományi Szakbizottság tagja, a Filozófiatörténeti Munkabizottság vezetője 1985 és 1990 között, majd 1991 és 1993 között, végül 1994 után. A Magyar Filozófiai Szemle szerkesztőbizottságának tagja 1985 és 1991 között. Kitüntetései: a Munka érdemrend ezüst fokozata 1967-ben, a Kiváló munkáért 1980-ban. Kutatási területe: tudományelmélet: a tudományos megismerés főbb módszerei (modell-módszer, magyarázat, előrelátás) és a tudományos elméletek struktúrája. A 20. századi pozitivizmus története; a logikai pozitivizmus, B. Russel filozófiai munkássága és L. Wittgenstein munkásságának korai időszaka (a Tractatus).⁹³

Korom Mihály: Magyarcsanádon született 1928. július 1-jén. A tanszék, ahol dolgozott, a Tudományos Szocializmus 1960 és 1966 között. Egyetemi tanulmányait a budapesti közgazdaságtudományi egyetemen folytatta (1948–49), a budapesti egyetem bölcsészkarán pedig 1949 és 1952 között. Közben ösztöndíjjal Romániában (1949 és 1950 között) is tanult. Oklevelet szerzett a budapesti egyetemen történelem szakos középiskolai tanárként 1952-ben. A történelemtudományok kandidátusa lett 1957-ben, docens 1960-ban. Egyetemi tisztsége: tanszékvezető (1960–1965). Tanulmányútjai: aspiráns a Szovjetunióban (1953. szeptember – 1957. március). Rövidebb ideig tartózkodott a Szovjetunió, Románia, Csehszlovákia, Anglia területén is. Tudományos tisztsége: a Történelmi Szemle szerkesztőbizottságának tagja. Kutatási területe a legújabb kori magyar történelem. Távozott az egyetemről 1966. október 15-én. Később a budapesti ELTE Tudományos Szocializmus Tanszékének docense lett.⁹⁴ A Magyar Nemzeti Levéltár a következőket írta róla: „1928-ban született a Csongrád megyei Magyarcsanádon, földműves családban. Középiskolai tanulmányait Makón végezte. Felsőfokú tanulmányait a budapesti Közgazdaságtudományi Egyetemen kezdte, de az alapvizsgák után átiratkozott az ELTE Bölcsészettudományi Karára, ahol 1952-ben történelemtanári szakon diplomázott. 1951-ben a bukaresti I. C. Parhon Egyetem ösztöndíjas vendéghallgatója volt. Tanulmányai befejezése után a Magyar Munkásmozgalmi Intézet munkatársa lett, majd innen 1953 őszén Moszkvába, aspiranturára került, és ott 1957-ben a Lomonoszov Egyetemen a történettudomány kandidátusa tudományos fokozatot szerzett. Ezután visszatért korábbi munkahelyére tudományos titkári beosztásban, majd 1960–1967 között a szegedi József Attila Tudományegyetemen tanszékvezető docenseként munkásmozgalmak-történetet és tudományos szocializmust oktatott. 1968–1975 között az ELTE Bölcsészettudományi Karán tanszékvezetőként, majd akadémiai doktori disszertációjának megvédése után, 1976–1990 között egyetemi tanárként dolgozott. 1975 őszén nevezték ki az Új Magyar Központi Levéltár főigazgatójává, tisztségét 1978 novemberéig töltötte be. Igazgatósága idején alapvetően megváltozott a központi levéltár szervezete. 1978-ban a Kossuth Lajos Tudományegyetem, majd 1983-tól a Politikai Főiskola tanára, és az intézmény tudományos kutatócsoportjának a vezetője lett. Kutatási területe: Magyarország legújabb kori története, a második világháború, az ellenállási mozgalmak és a népi demokratikus országok története. Kutatásaiért 1963-ban Akadémia-díjban részesült.”⁹⁵ Az mnl.gov.hu adatai szerint 2014-ben halt meg.

Maróti Imre: Kiskunhalason született 1930. március 10-én. A tanszék, ahol dolgozott, a Marxizmus-Leninizmus, Filozófiai Szakcsoport 1956 és 1957 között, majd a Növénytan 1957 és 1996 között. Egyetemi tanulmányait a szegedi JATE-n folytatta (1952–1956). Oklevelet kapott a Szegedi Egyetemen biológia-kémia szakos középiskolai tanárként 1956-ban. Egyetemi doktor lett 1959-ben. A biológiai tudomány

kandidátusa 1966-ban, docens 1968-ban. Egyetemi tisztsége: dékánhelyettes 1972 és 1974 között. Tudományos tisztsége: a SZAB Mezőgazdasági Szakbizottságának tagja 1974 és 1988 között. Kutatási területe: az őscserjék, páfrányok összehasonlító sejtteni, szövettani és hisztogenetikai vizsgálata. A környezeti hatások vizsgálata a levél pigmenteken (klorofillok és karotinoidok) és a kloroplasztisz szerkezetében. A fény és az ásványi táplálás szerepe a termesztett növények fotoszintézisére és a szervesanyag produkciójára.⁹⁶ Saját életrajza szerint „Általános iskolai tanulmányaimat Kiskunhalason és Budapesten végeztem jeles eredménnyel. Péccsett 1952-ben kitűnően szakérettségiztem. A JATE Természettudományi Karán 1956-ban biológia-kémia középiskolai tanári oklevelet szereztem. Végzésem után a JATE Növényteni Intézetbe kerültem.”⁹⁷

Mayer László: Békéscsabán született 1931. augusztus 23-án, és 2019. január 15-én halt meg. A tanszék, ahol dogozott, a Politikai Gazdaságtani 1955 és 1989 között, később pedig a Közgazdasági 1989 után. Egyetemi tanulmányait a Budapesti Közgazdaságtudományi Egyetemen végezte el 1951 és 1955 között. Oklevelet szerzett közgazdászként 1957-ben. Egyetemi doktori fokozatot 1964-ben kapott. A közgazdaságtudomány kandidátusa 1975-ben lett. Docensként 1976-tól dolgozhatott. Tanulmányútjai: Tanzánia, Egyetem (1967–1969). Társadalmi tagsága: Magyar Közgazdasági Társaság tagja 1960-tól. Kitüntetése: a Felsőoktatás kiváló dolgozója 1979-ben. Kutatási területei: a mai világgazdaság. A távol-keleti gazdasági fejlődés (Japán – Tajvan – Korea.)⁹⁸ Haláláról megemlékezett a SZTE GTK is, ahol a következőket írták róla: „Mayer László az egyetem elvégzése után 1955-től oktatott „politikai gazdaságtant” a szegedi József Attila Tudományegyetem Politikai Gazdaságtan Tanszékén. Doktori disszertációját 1963-ban védte meg. Tanzániában vendégoktatóként dolgozott 1967 és 1969 között: angol nyelvű előadásokat tartott, szemináriumokat vezetett közgazdaságtanból. Hazatérve a Szegedi Egyetemen tanuló amerikai hallgatók számára tartott kurzusokat. „A világgazdaság néhány aktuális kérdése” című témakört 1988-tól kutatta, erről hallgatói számára jegyzetet írt, amelyet folyamatosan bővített. 1994-ben jelent meg „A Koreai Köztársaság (Dél-Korea) gazdasága és gazdaságpolitikája” című könyve. Bár 1996-ban nyugdíjba vonult, a „Világgazdaság»” című kurzust 2003-ig ő tartotta a Szegedi Egyetemen a gazdaságtudomány iránt érdeklődő hallgatók számára.”⁹⁹

Micheller Magdolna: Újdombóváron született 1945. március 12-én. A tanszék, ahol dolgozott, a Móra Ferenc Kollégium 1968 és 1977 között, majd a Tudományos Szocializmus 1977 és 1991 között. A Rektori Hivatalban 1991 és 1992 között dolgozott. Egyetemi tanulmányait a szegedi JATE-n 1963 és 1968 között végezte el. Oklevelet kapott a szegedi JATE-n történelem-orosz szakos középiskolai tanárként 1968-ban.

Egyetemi doktor lett 1973-ban. A neveléstudomány kandidátusa lett Leningrádban 1981-ben, docens 1983-ban. Társadalmi tagságai: a Történelemtudományi Társaság tagja 1970-től, a Magyar Pszichológiai Társaság tagja 1973-tól, a Magyar Pedagógiai Társaság tagja 1976-tól, a Magyar Politikatudományi Társaság tagja 1991-től. Tudományos tisztsége: a SZAB Neveléstudományi- Pszichológiai Szakbizottság titkára volt 1989 után. Szerkesztette a Körösi Tanulmányokat 1993-tól. Kitüntetései: Miniszteri dicséret 1976-ban, a Kiváló munkáért 1983-ban, a Munka érdemrend bronz fokozat 1985-ben, Érdemes társadalmi munkás 1987-ben. Kutatási területei: tehetségmentés és tehetséggondozás a 20. századi Magyarországon. Ifjúsági szervezetek, mozgalmak a modern korban Kelet-Európában. Társadalom- és politikatörténet a 20. századi Magyarországon. Távozott az egyetemről 1992. július 31-én. Jelenleg tudományos referens, főiskolai tanár a Körösi Csoma Sándor Főiskolán, Békéscsabán.¹⁰⁰ Nanszkáné dr. Cserfalvi Ilona, a Kölcsey Ferenc Református Tanítóképző Főiskola munkatársa a következőket írta róla: „*Micheller Magdolna 1963-ban érettségizett Dombóváron. Egyetemi tanulmányait 1968-ban fejezte be Szegeden, a József Attila Tudományegyetemen, itt kapott történelem-orosz nyelv és irodalom szakos középiskolai tanári diplomát. 1968 és 1992 között a fenti egyetemen dolgozott különböző tanári beosztásokban. 1973-ban szerzett bölcsészdoktori címet pszichológiából. 1981-ben nyerte el a neveléstudomány kandidátusa tudományos fokozatot. A rendszerváltást követően került Békéscsabára, a Körösi Csoma Sándor Főiskolára. Jelenleg a főiskolán kinevezett főiskolai tanár, tudományos referens*”¹⁰¹

Nagy Lajos: Kecskeméten született 1926. január 16-án, és 2020. március 8-án halt meg. A tanszék, ahol dolgozott, a Marxizmus-Leninizmus 1951-55 között, majd a Politikai Gazdaságtan 1956 és 1989 között, később pedig a Közgazdasági Tanszék 1989 után. Egyetemi tanulmányait a Budapesti Közgazdaságtudományi Egyetemen végezte el 1947 és 1951 között. Okleveles közgazdász lett 1951-ben. Egyetemi doktor lett 1962-ben. Kandidátus lett szintén 1962-ben. A közgazdaságtudomány doktora 1974-ben. Egyetemi tanári kinevezést kapott 1967. augusztus 1. napjától. Egyetemi tisztségei a következők: tanszékvezető 1956 és 1991 között, dékánhelyettes az Állam- és Jogtudományi Karon 1960 és 1963 között, tanszékcsoport-vezető 1973 és 1980 között. Tanulmányúton járt a Közgazdasági Főiskolán Berlinben 1960-ban, Bernburgban a Mezőgazdasági Főiskolán 1964-ben, és Erlangenben 1967-ben. Társadalmi tagságai: az Agrárközgazdászok Nemzetközi Szövetsége, Agrárközgazdászok Európai Szövetsége, Csongrád Megyei Közgazdasági Társaság elnöke (1964–1990). Tudományos tisztségei: a TMB Közgazdasági Szakbizottságának tagja 1971 és 1985 között. A Political Economy főszerkesztője (1957–1990), a Közgazdasági Szemle szerkesztőbizottságának tagja (1976–1991), a Politikatudomány szerkesztőbizottságának tagja 1987 és 1990 között. Kitüntetései:

a Munka érdemrend bronz fokozat (1953), Munka érdemrend ezüst fokozat (1966), Munka érdemrend arany fokozat 1976-ban. Kutatási területei: a gazdasági növekedés és jövedelemelosztás. A közgazdaságtan és az agrárgazdaságtan határterületei. A földtulajdon és földpiac. Az agrárpiac az EK-országokban.¹⁰² 90. születésnapja alkalmából a következő cikk jelent meg róla: „36 éven keresztül vezette a Politikai Gazdaságtan Tanszéket, majd a Közgazdasági Tanszéket. Barátai, volt kollégái, munkásságának folytatói köszöntötték a professzort. »Rendkívül gazdag életutat járt be« – mondta Vilmányi Márton, az SZTE Gazdaságtudományi Karának dékánja Nagy Lajosról. A professzor 1926. január 16-án született, diplomáját a Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetemen szerezte, 1952-ben került a József Attila Tudományegyetemre. »Eredetileg Budapesten voltam tanársegéd, ekkor egy bizonyos Nagy László tanított Szegeden, akinek apja szabó volt Szabadkán. Ebben az időszakban zajlott a Tito-ellenes kampány, így a következő döntés született: Nagy László ment fel a Műegyetemre, Nagy Lajos pedig indult le Szegedre« – emlékezett vissza az ünnepelt. Többször előfordult, hogy »ingoványos« talajra lépett, az '50-es évek elején Gerő Ernő felesége vádolta szövetkezetellenességgel, mert kimutatta, hogy a családi gazdaságok ugyanannyira életképesek, mint a szövetkezetek, majd 1956 után tűnt úgy, hogy abba kell hagynia a pályát, mert egy cikkben a szovjet-magyar kereskedelem hazánk számára kedvezőtlen aránytalanságaira hívta fel a figyelmet kollégáival. 1955-től 36 éven keresztül vezette a Politikai Gazdaságtan Tanszéket, majd a Közgazdasági Tanszéket, 1973 és 1987 között tíz oktató kollégája védte meg kandidátusi értekezését a szárnyai alatt. »Igazi műhely volt a tanszék. Belső kényszer volt számunkra a cím megszerzése, ami a professzor hozzáállásából, tudásából fakadt« – vélekedett Czagány László egyetemi docens, a tízek egyike. »Kezdetben marxista ideológiai műhelyként jött létre, de fantasztikus változáson ment át, fokozatosan egyre jobban előtérbe kerültek az adott szakokhoz tartozó közgazdasági vonatkozások az oktatásban« – folytatta. Czagány László szerint az oktatás hasonló volt, mint más egyetemeken, de a kutatómunka Nagy Lajosnak köszönhetően határozottan agráriumhoz kapcsolódó volt, csak egy 1980-as évek közepi védés nem érintette a mezőgazdaságot vagy az élelmiszeripart.¹⁰³ Halála szintén nagy sajtóvisszhangot kapott Szegeden: „Életének 94. évében, március 8-án elhunyt Nagy Lajos nyugalmazott egyetemi tanár, a közgazdaságtudomány doktora, a Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karának professor emeritusa, a szegedi közgazdászképzés meghatározó, iskolateremtő alakja, aki nem kevesebb, mint 25 éven át volt az MKT Csongrád Megyei Szervezetének elnöke. Nagy Lajos professzort a Magyar Közgazdasági Társaság elnöksége 2016-ban Kautz Gyula-díjjal tüntette ki a 90. születésnapja alkalmából, az MKT Csongrád Megyei Szervezetének elnökeként több cikluson át végzett, kiemelkedően gazdag és sokrétű szakmai, tudományos és tudományszervezői életművének elismeréseként.”¹⁰⁴

Ördögh Piroska: Szegeden született 1926. augusztus 28-án. A tanszék, ahol dolgozott, a Marxizmus-Leninizmus 1955 és 1956 között, majd a Tudományegyetem szakszervezet titkára 1956 és 1959 között, végül a Tudományos Szocializmus 1959 és 1983 között. Egyetemi tanulmányait a budapesti ELTE-n végezte 1951-52-ben, majd a Lenin Intézetben 1952–1955-ben, végül a szegedi JATE-n 1958 és 1963 között. Oklevelet szerzett a Lenin Intézetben, ahol a marxizmus-leninizmus előadója lett 1955-ben. A szegedi JATE Állam- és Jogtudományi Karán lett doktor 1963-ban. A történelemtudomány kandidátusa lett 1974-ben, docens 1974. július 1-jén. Egyetemi tisztsége: tanszékcsoport-vezető 1962 és 1983 között. Társadalmi tagsága: a Magyar Történelmi Társulat Csongrád megyei és szegedi csoportjának az alelnöke (1976–1992). Kitüntetései: Élmunkás volt 1948-ban, az Oktatásügy kiváló dolgozója 1967-ben, a Munka érdemrend ezüst fokozata 1976-ban, a Munka érdemrend arany fokozata 1982-ben. Kutatási területe: a magyar és nemzetközi szakszervezeti mozgalom története az 1930-as években. Szeged politikai élete 1944–1955. Csongrád megyei nőmozgalom 1944–1970. Nyugdíjba vonult az egyetemről 1982. december 31-én.¹⁰⁵ A Délmagyarország c. napilapban így nyilatkozott 2015-ben: „Amikor megláttam a Szabad Népből közzétett felhívást, hogy politikai előképzettséggel kiváló szakmunkások érettségi nélkül jelentkezhetnek egyetemre, belevágtam. Nem érettségit akartam, mert addigra annyi mindent megtanultam már. Vörösdiplomával végeztem el a négy évet; én, a proli olyanoknak lettem csoporttársa, mint Berecz János. Három állást ajánlottak, minisztériumit és kerületi pártbizottságit óriási fizetéssel, de engem a szegedi egyetem gyakornoki helye vonzott. Marxizmus-leninizmus szakon, amelyre most csak mint »foxi-maxira« legyintenek, a Lenin Intézetben végeztem 1955-ben. Nagy hiba lebecsülni a marxizmust, mert sok ma is megfontolandót írt Marx és főként Engels a forradalmi reformról a munkásmozgalomban! Utána három állást ajánlottak, minisztériumit és kerületi pártbizottságit óriási fizetéssel, de engem a szegedi egyetem gyakornoki helye vonzott. 1955-től 1983-as nyugdíjazásomig maradtam a tudományos szocializmus tanszéken, de 1989-ig még tanítottam. Eleinte filozófiát, majd tudományos szocializmust.”¹⁰⁶ 2021. szeptember 29-én halt meg Szegeden, Szalay István írt róla nekrológot a Szegedi Közéleti Kávéház lapjában.

JEGYZETEK

- 1 Tanulmányom mottóját prof. dr. Pál József irodalomtörténészől vettem kölcsön.
- 2 Romsics Ignác: *Magyarország története a XX. században*. Osiris Kiadó, Budapest, 2010. 360.
- 3 i. m. 360–361.
- 4 i. m. 361.
- 5 Berend T. Iván: *A történelem – ahogyan megéltem*. Kulturtrade Kiadó, Budapest, 1997. 76–78.
- 6 Romsics Ignác: *Magyarország története a XX. században*. Osiris Kiadó, Budapest, 2010. 362–363.
- 7 i. m. 363.
- 8 i. m. 364–365.
- 9 i. m. 365.
- 10 <https://nemzetiarchivum.hu/photobank/item/MTI-FOTO-TW9XdStOb0tjZWVYUWN1aFZnd3p1Zz09> (letöltve: 2024. január 13.)
- 11 http://aranyj.hu/wp-content/uploads/2015/12/iskol%C3%A1nk_t%C3%B6rt%C3%A9nete_1930.pdf (letöltve: 2024. január 13.)
- 12 Romsics Ignác: *Magyarország története a XX. században*. Osiris Kiadó, Budapest, 2010. 462.
- 13 i. m. 463.
- 14 i. m. 464.
- 15 i. m. 467.
- 16 uo.
- 17 Farkas Gyöngyi: *Márciusi ifjak a Kádár-korban. Alternatív március 15-i ünnepségek az 1970-es években*. Kronosz Kiadó, Pécs, 2023. 193.
- 18 i. m. 193–194.
- 19 Valuch Tibor: *Magyarország társadalomtörténete a XX. század második felében*. Osiris Kiadó, Budapest, 2001. 139–140.
- 20 i. m. 140.
- 21 uo.
- 22 uo.
- 23 i. m. 141.
- 24 i. m. 149.
- 25 Gyarmati György: *A Rákosi-korszak Rendszerváló fordulatok évtizede Magyarországon 1945-1956*. Rubicon Intézet, Budapest, 2021. 145–150.
- 26 Szabad Nép 1951. január 10.
- 27 Zsebők Csaba: „Helytartóságok” a felsőoktatásban. *Jelentések és határozatok az egyetemi és főiskolai marxizmus-leninizmus oktatásról (1951-1988)*. In: Máthé Áron (szerk.): „Tudják már a kisgyerek is”. Tanulmányok a proletárdiktatúra ideológiai és kulturális alapjainak megteremtéséről. NEB könyvtár, Budapest, 2017. 309.
- 28 [s.n.]: *Az MSZMP KB Agitációs és Propaganda Bizottságának állásfoglalása az állami felsőoktatásban folyó marxizmus-leninizmus oktatás tartalmi koncepciójáról és káderhelyzetéről (1976. július 20.)*. In: Vass Henrik (szerk.): *Az MSZMP határozatai és dokumentumai 1975-1980*. Kossuth Könyvkiadó, Budapest, 1983. 263–264.
- 29 [s.n.]: *Az MSZMP KB Agitációs és Propaganda Bizottságának állásfoglalása a marxizmus-leninizmus oktatás helyzetéről és korszerűsítésének feladatairól az állami felsőoktatásban (1982. augusztus 24.)*. In: Vass Henrik (szerk.): *Az MSZMP határozatai és dokumentumai 1980-1985*. Kossuth Könyvkiadó, Budapest, 1988. 385.

- 30 i. m. 387.
- 31 i. m. 393–394.
- 32 [s.n.]: Az MSZMP KB Politikai Bizottsága a felsőoktatás helyzetéről és fejlesztésének feladatairól szóló 1981. február 3-i határozata végrehajtásáról és a további teendőkről (1987. november 3.). In: Vass Henrik (szerk.): Az MSZMP határozatainak és dokumentumai 1985–1989. Interart Stúdió, Budapest, 1994. 393.
- 33 <https://arts.u-szeged.hu/szervezeti-felepites/intezetek-tanszekek/filozofiai-tanszek> (letöltve: 2023. november 16.)
- 34 <https://mediateka.ek.szte.hu/exhibits/show/filozofia/partallam> (letöltve: 2023. november 16.)
- 35 <https://mediateka.ek.szte.hu/exhibits/show/filozofia/atalakulas> (letöltve: 2023. november 16.)
- 36 <https://eco.u-szeged.hu/karrol/bemutakozas/tortenet/a-kar-tortenete> (letöltve: 2023. november 20.)
- 37 Szrenka Éva: *Szeged 1956 története*. Pelikán Egyesület Kiadó, Szeged, 2017. 210.
- 38 i. m. 210.
- 39 Ágh Attila – Géczi József Alajos – Sipos József (szerk.): *Rendszerváltók a baloldalon. Reformerek és reformkörök*. Kossuth Kiadó, Budapest, 1999. 55.
- 40 i. m. 54.
- 41 Szigeti Györgyné szerk.: *A marxizmus-leninizmus oktatók publikációinak jegyzéke 1981–1985. Összesítés tanszék-ként*. A Művelődési Minisztérium Társadalomtudományi és Kutatásszervezési Főosztály Marxizmus-Leninizmus Oktatási Osztályának kiadványa. Budapest, 1987. 161–163.
- 42 Szigeti Györgyné szerk.: *A marxizmus-leninizmus oktatók publikációinak jegyzéke 1981–1985. Összesítés tanszék-ként*. A Művelődési Minisztérium Társadalomtudományi és Kutatásszervezési Főosztály Marxizmus-Leninizmus Oktatási Osztályának kiadványa Budapest, 1987. 590–602.
- 43 Dr. Szentirmai László – Iványi Szabó Éva – Dr. Ráczné Dr. Mojzes Katalin (szerk.): *József Attila Tudományegyetem Szegedi Egyetemi Almanach 1921 – 1995*. Szeged, 1996. 495.
- 44 Dr. Szentirmai László – Iványi Szabó Éva – Dr. Ráczné Dr. Mojzes Katalin (szerk.): *József Attila Tudományegyetem Szegedi Egyetemi Almanach 1921 – 1995*. Szeged, 1996. 496.
- 45 Dr. Szentirmai László – Iványi Szabó Éva – Dr. Ráczné Dr. Mojzes Katalin (szerk.): *József Attila Tudományegyetem Szegedi Egyetemi Almanach 1921 – 1995*. Szeged, 1996. 504.
- 46 Dr. Szentirmai László – Iványi Szabó Éva – Dr. Ráczné Dr. Mojzes Katalin (szerk.): *József Attila Tudományegyetem Szegedi Egyetemi Almanach 1921 – 1995*. Szeged, 1996. 504.
- 47 Dr. Szentirmai László – Iványi Szabó Éva – Dr. Ráczné Dr. Mojzes Katalin (szerk.): *József Attila Tudományegyetem Szegedi Egyetemi Almanach 1921–1995*. Szeged, 1996. 521.
- 48 Dr. Szentirmai László – Iványi Szabó Éva – Dr. Ráczné Dr. Mojzes Katalin (szerk.): *József Attila Tudományegyetem Szegedi Egyetemi Almanach 1921 – 1995*. Szeged, 1996. 539–541.
- 49 Papp Kornélia – Dr. Marton János (szerk.): *Szent-Györgyi Albert Orvostudományi Egyetem Szegedi Egyetemi Almanach II. 1921–1996*. Szeged, 1997. 482.
- 50 Dr. Szentirmai László – Iványi Szabó Éva – Dr. Ráczné Dr. Mojzes Katalin (szerk.): *József Attila Tudományegyetem Szegedi Egyetemi Almanach 1921 – 1995*. Szeged, 1996. 19.
- 51 <https://eco.u-szeged.hu/hirek-esemenyek/gtk-2018-oktober/gyaszhir> (letöltve: 2024. január 13.)
- 52 Dr. Szentirmai László – Iványi Szabó Éva – Dr. Ráczné Dr. Mojzes Katalin (szerk.): *József Attila Tudományegyetem Szegedi Egyetemi Almanach 1921 – 1995*. Szeged, 1996. 86.
- 53 <http://www.jgyphk.hu/tanszek/TOKI/cv/balogh.html> (letöltve: 2024. január 13.)
- 54 Dr. Szentirmai László – Iványi Szabó Éva – Dr. Ráczné Dr. Mojzes Katalin (szerk.): *József Attila Tudományegyetem Szegedi Egyetemi Almanach 1921 – 1995*. Szeged, 1996. 92.

- 55 <https://www.nevpont.hu/palyakep/belenyi-gyula-2bd38> (letöltve: 2024. január 20.)
- 56 Dr. Szentirmai László – Iványi Szabó Éva – Dr. Ráczné Dr. Mojzes Katalin (szerk.): *József Attila Tudományegyetem Szegedi Egyetemi Almanach 1921 – 1995*. Szeged, 1996. 33.
- 57 <https://eco.u-szeged.hu/hirek-esemenyek/gtk-2017-augusztus/gyaszkozlemeny> (letöltve: 2024. január 13.)
- 58 Dr. Szentirmai László – Iványi Szabó Éva – Dr. Ráczné Dr. Mojzes Katalin (szerk.): *József Attila Tudományegyetem Szegedi Egyetemi Almanach 1921 – 1995*. Szeged, 1996. 100.
- 59 <http://www.csejteidezso.hu/biography.php> (letöltve: 2024. január 20.)
- 60 Dr. Szentirmai László – Iványi Szabó Éva – Dr. Ráczné Dr. Mojzes Katalin (szerk.): *József Attila Tudományegyetem Szegedi Egyetemi Almanach 1921 – 1995*. Szeged, 1996. 475.
- 61 Dr. Szentirmai László – Iványi Szabó Éva – Dr. Ráczné Dr. Mojzes Katalin (szerk.): *József Attila Tudományegyetem Szegedi Egyetemi Almanach 1921 – 1995*. Szeged, 1996. 35.
- 62 https://weborvos.hu/adat/korhaz/2008okt/5_b.pdf (letöltve: 2024. január 13.)
- 63 Dr. Szentirmai László – Iványi Szabó Éva – Dr. Ráczné Dr. Mojzes Katalin (szerk.): *József Attila Tudományegyetem Szegedi Egyetemi Almanach 1921 – 1995*. Szeged, 1996. 37.
- 64 <https://eco.u-szeged.hu/karrol/munkatarsaink/prof-dr-farkas-beata-oneletrajz> (letöltve: 2024. január 13.)
- 65 Dr. Szentirmai László – Iványi Szabó Éva – Dr. Ráczné Dr. Mojzes Katalin (szerk.): *József Attila Tudományegyetem Szegedi Egyetemi Almanach 1921 – 1995*. Szeged, 1996. 114.
- 66 Dr. Szentirmai László – Iványi Szabó Éva – Dr. Ráczné Dr. Mojzes Katalin (szerk.): *József Attila Tudományegyetem Szegedi Egyetemi Almanach 1921 – 1995*. Szeged, 1996. 122.
- 67 <https://www.parlament.hu/kepviselo/elet/g370.htm> (letöltve: 2023. november 17.)
- 68 <https://szeged.hu/cikk/elhunyt-geczi-jozsef-alajos> (letöltve: 2023. november 17.)
- 69 https://mszp.hu/hir/73_eves_koraban_elhunyt_geczi_jozsef_alajos (letöltve: 2023. november 17.)
- 70 <https://www.juris.u-szeged.hu/hirek-esemenyek/szte-ajtk-2023-julius/nekrolog-geczi-jozsef> (letöltve: 2023. november 17.)
- 71 Dr. Szentirmai László – Iványi Szabó Éva – Dr. Ráczné Dr. Mojzes Katalin (szerk.): *József Attila Tudományegyetem Szegedi Egyetemi Almanach 1921 – 1995*. Szeged, 1996. 476.
- 72 Dr. Szentirmai László – Iványi Szabó Éva – Dr. Ráczné Dr. Mojzes Katalin (szerk.): *József Attila Tudományegyetem Szegedi Egyetemi Almanach 1921 – 1995*. Szeged, 1996. 125.
- 73 https://hu.wikipedia.org/wiki/Gyenge_Zolt%C3%A1n (letöltve: 2024. január 20.)
- 74 Dr. Szentirmai László – Iványi Szabó Éva – Dr. Ráczné Dr. Mojzes Katalin (szerk.): *József Attila Tudományegyetem Szegedi Egyetemi Almanach 1921 – 1995*. Szeged, 1996. 477.
- 75 Dr. Szentirmai László – Iványi Szabó Éva – Dr. Ráczné Dr. Mojzes Katalin (szerk.): *József Attila Tudományegyetem Szegedi Egyetemi Almanach 1921 – 1995*. Szeged, 1996. 170–171.
- 76 http://www.ujkortortenet.hu/index.php?section=modules/content/content_pages.php&content_pages_title=J.%20Nagy%20L%C3%A1szl%C3%B3%20DSc.,%20egyetemi%20tan%C3%A1r (letöltve: 2024. január 20.)
- 77 https://hu.wikipedia.org/wiki/J._Nagy_L%C3%A1szl%C3%B3 (letöltve: 2024. január 20.)
- 78 Dr. Szentirmai László – Iványi Szabó Éva – Dr. Ráczné Dr. Mojzes Katalin (szerk.): *József Attila Tudományegyetem Szegedi Egyetemi Almanach 1921 – 1995*. Szeged, 1996. 477.
- 79 <https://www.nevpont.hu/palyakep/kalocsai-dezso-f0b8b> (letöltve: 2024. január 20.)
- 80 Dr. Szentirmai László – Iványi Szabó Éva – Dr. Ráczné Dr. Mojzes Katalin (szerk.): *József Attila Tudományegyetem Szegedi Egyetemi Almanach 1921 – 1995*. Szeged, 1996. 478.
- 81 http://www.belvedere-meridionale.hu/wp-content/uploads/2019/02/15_%20Farkas%20_2019_02.pdf.pdf (letöltve: 2024. január 20.)

- 82 Dr. Szentirmai László – Iványi Szabó Éva – Dr. Ráczné Dr. Mojzes Katalin (szerk.): *József Attila Tudományegyetem Szegedi Egyetemi Almanach 1921 – 1995*. Szeged, 1996. 141.
- 83 https://hu.wikipedia.org/wiki/Kaposi_M%C3%A1rton (letöltve: 2024. január 20.)
- 84 Dr. Szentirmai László – Iványi Szabó Éva – Dr. Ráczné Dr. Mojzes Katalin (szerk.): *József Attila Tudományegyetem Szegedi Egyetemi Almanach 1921 – 1995*. Szeged, 1996. 478.
- 85 <https://www.nevponth.hu/palyakep/katona-peter-5f123> (letöltve: 2024. január 20.)
- 86 Dr. Szentirmai László – Iványi Szabó Éva – Dr. Ráczné Dr. Mojzes Katalin (szerk.): *József Attila Tudományegyetem Szegedi Egyetemi Almanach 1921 – 1995*. Szeged, 1996. 144.
- 87 <https://www.kelemenjanos.hu/oneletrajz.html> (letöltve: 2024. január 20.)
- 88 Dr. Szentirmai László – Iványi Szabó Éva – Dr. Ráczné Dr. Mojzes Katalin (szerk.): *József Attila Tudományegyetem Szegedi Egyetemi Almanach 1921 – 1995*. Szeged, 1996. 479.
- 89 <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-magyar-eletrajzi-lexikon-7428D/k-760F2/kerekgyarto-elemer-7633C/> (letöltve: 2024. január 20.)
- 90 Dr. Szentirmai László – Iványi Szabó Éva – Dr. Ráczné Dr. Mojzes Katalin (szerk.): *József Attila Tudományegyetem Szegedi Egyetemi Almanach 1921 – 1995*. Szeged, 1996. 146.
- 91 <https://arts.u-szeged.hu/hirek/szte-btk-2023-oktober/elhunyt-keseru-balint?objectParentFolderId=24891> (letöltve: 2024. január 20.)
- 92 Dr. Szentirmai László – Iványi Szabó Éva – Dr. Ráczné Dr. Mojzes Katalin (szerk.): *József Attila Tudományegyetem Szegedi Egyetemi Almanach 1921 – 1995*. Szeged, 1996. 172.
- 93 Dr. Szentirmai László – Iványi Szabó Éva – Dr. Ráczné Dr. Mojzes Katalin (szerk.): *József Attila Tudományegyetem Szegedi Egyetemi Almanach 1921 – 1995*. Szeged, 1996. 149.
- 94 Dr. Szentirmai László – Iványi Szabó Éva – Dr. Ráczné Dr. Mojzes Katalin (szerk.): *József Attila Tudományegyetem Szegedi Egyetemi Almanach 1921 – 1995*. Szeged, 1996. 479.
- 95 https://mnl.gov.hu/mnl/ol/korom_mihaly (letöltve: 2024. január 20.)
- 96 Dr. Szentirmai László – Iványi Szabó Éva – Dr. Ráczné Dr. Mojzes Katalin (szerk.): *József Attila Tudományegyetem Szegedi Egyetemi Almanach 1921 – 1995*. Szeged, 1996. 364.
- 97 <https://www.math.u-szeged.hu/~mmaroti/imre/resume.html> (letöltve: 2024. január 20.)
- 98 Dr. Szentirmai László – Iványi Szabó Éva – Dr. Ráczné Dr. Mojzes Katalin (szerk.): *József Attila Tudományegyetem Szegedi Egyetemi Almanach 1921 – 1995*. Szeged, 1996. 49.
- 99 <https://u-szeged.hu/sztechirek/2019-január/elhunyt-dr-mayer-laszlo> (letöltve: 2024. január 13.)
- 100 Dr. Szentirmai László – Iványi Szabó Éva – Dr. Ráczné Dr. Mojzes Katalin (szerk.): *József Attila Tudományegyetem Szegedi Egyetemi Almanach 1921 – 1995*. Szeged, 1996. 480.
- 101 https://acta.bibl.u-szeged.hu/28161/1/modszertani_037_001_038.pdf (letöltve: 2024. január 20.)
- 102 Dr. Szentirmai László – Iványi Szabó Éva – Dr. Ráczné Dr. Mojzes Katalin (szerk.): *József Attila Tudományegyetem Szegedi Egyetemi Almanach 1921 – 1995*. Szeged, 1996. 55.
- 103 <https://szegedma.hu/egyetem/2016/01/90-eves-nagy-lajos-a-kozgazdasagi-tanszek-volt-vezetoje-fotok> (letöltve: 2024. január 13.)
- 104 <https://mkt.hu/hu/2020/03/14/elhunyt-nagy-lajos-professzor/> (letöltve: 2024. január 22.)
- 105 Dr. Szentirmai László – Iványi Szabó Éva – Dr. Ráczné Dr. Mojzes Katalin (szerk.): *József Attila Tudományegyetem Szegedi Egyetemi Almanach 1921 – 1995*. Szeged, 1996. 480.
- 106 <https://www.delmagyar.hu/szeged-es-kornyek/2015/11/ordogh-piroska-munkaslanybol-lett-igazgato> (letöltve: 2024. január 20.)